

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

1/2009

Цена 80 динара

Епископ шумадијски Јован

www.eparhija-sumadijska.org.yu



Божјиња и светосавска посланица

Свети Григорије
Богослов

Давид Перовић

Жељко Ивковић

интервју:



отац Андреј Давидов



ПРАВОСЛАВНА ГАМЕРИЈА

Андреј Давидов



ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленић

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXI
Број 1, (181), 2009.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и одговорног
уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј -
ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић, протојереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, јереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и администрација
“Каленић”

Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic@sezampro.yu

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

Г
А
Ж
Р
Д
А
С

Божјиња посланица епископа шумадијског Г. Јована.....	2
Светосавска посланица епископа шумадијског Г. Јована.....	4
Свети Григорије Богослов, О стварима Приватним (De rebus suis).....	6
Давид Перовић, Слово о Светосављу и Православљу.....	9
Радмила Маринковић, Запади и истоци Растка Немањића по Доментијану	11
Жељко Ивковић, јереј, Есхатолошки идентитет Цркве.....	14
Интервју са оцем Андрејем Давидовим	17
Сликаство манастира Драче	30
Ђорђе Трифуновић, Одејај византијске естетике у Santa Mariji Лазе Костића.....	34
Оливије Клеман, Смелост слободе.....	39

Из летописа Епархије шумадијске
Нова издања, Изложбе
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Насловна страна: Свети Сава, Владимир Кидишевић, из живописа
храма светог Симеона Столпника у Дубони

Дионисије - Благосвети, фреска,
Фератинтог манастир

ЈОВАН

МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ НАРОДУ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ:
БЛАГОДАТ, МИЛОСТ И МИР ОД БОГА ОЦА, И ГОСПОДА НАШЕГ ИСУСА ХРИСТА, И ДУХА
СВЕТОГА,

УЗ НАЈРАДОСНИЈИ БОЖИЋНИ ПОЗДРАВ:

МИР БОЖИЈИ - ХРИСТОС СЕ РОДИ



Божић је један од два највећа хришћанска празника и по значају се налази одмах после Васкрса. То је дан када славимо рођење Господа и Спаса нашега Исуса Христа, односно Његов долазак у овај свет ради спасења рода људског од робовања греху, смрти и сатани. Својим Рођењем Христос је обновио, после првороднога греха, палу људску природу, доневши човечанству Божији мир и праштање.

Божић је тродневни празник. Али, ако рачунамо и Бадњи дан, којим се завршава четрдесетодневни пост, онда је то четвородневна светковина, окренута измирењу са Богом и људима, а најпре са својим ближњима, у своме дому и породици. У нашем народу прослављање овог празника прати усклађени спој црквених, литургијских и народних обичаја, који својом разноврсношћу дају посебну лепоту тим данима.

Божић почиње у храму, на богослужењу, као празник породице. Зато се очекује да у тим данима цела породица буде и у цркви и код куће на окупу. Особеност божићних обичаја је „мирбожење”, с тежњом да се одржи мир, спречи омраза и прекине завада међу људима, па се при сусрету људи поздрављају са: Мир Божији, Христос се роди!

Божић је празник саборности који позива и сабира породицу и људе у заједницу чубави. Зато је и рођење Христово било објављено не једном човеку, већ тројници мудраца и сабору пастира (Мт 2, 1-2; Лк 2, 8-12). Кроз саборност Цркве ми постајемо једно са Богом и једни са другима, тј. остварујемо смисао и циљ свога постојања. Саборност Цркве је њено својство да у себи и собом сабира све и сва у једно. Она чини да кроз Цркву постајемо Једно Тело са свима, и са онима који су ту, поред нас, и са онима који су одсутни, и са онима који још лутају десно и лево тражећи пут. А тај пут нам открива рођење Христово, Божић, јер се у том догађају остварила

„пуноћа времена” када је Бог Отац „Сина својега Јединородног дао, да сваки који вјерује у њега не погине, него да има живот вјечни” (Јн 3, 16).

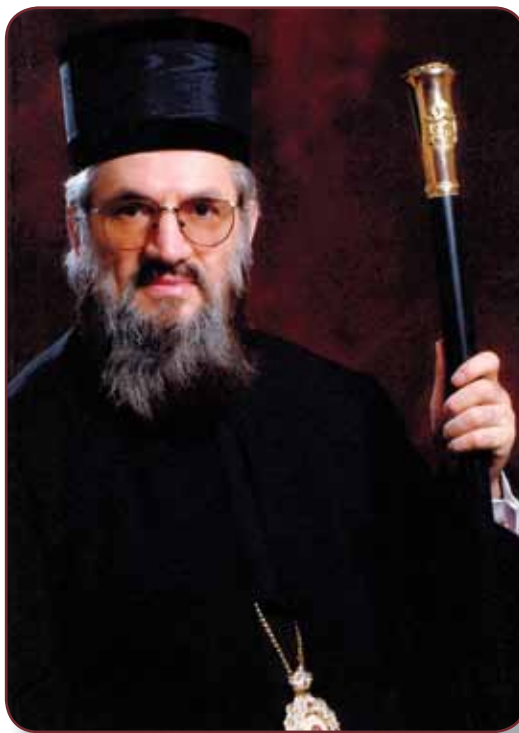
Кад је анђео Господњи јавио Јосифу да се не боји узети Марију за жену јер је оно што се у њој зачело од Духа Светога, рекао је: „Па ће родити сина и намени му име Исус; јер ће он спасити народ свој од грјеха њихових” (Мт 1, 21).

Само име „Исус” значи Спаситељ, и у том имену је садржана сва тајна личности Христове, сав програм Његовог живота и рада, а то је спасење људи од греха и смрти. Он је Спаситељ за све и за сва, без изузетка, јер је дошао као Бог љубави који не прави никакву разлику међу људима, јер су сви људи Његова створења. Сви су Му своји, сви су Му по боголикој души својој род, јер „У њему живимо, и крећемо се и јесмо” (Дап 17, 28). Стога сви људи свих времена и свих континентата сачињавају „Његов народ”.

Својим оваплоћењем Христос је одговорио на вечно питање смисла човековог живота. Зато Ава Јустин и каже: „Човек је питање - Богочовек је одговор.” „Бог се рађа као

човек, да би човек постао Бог”, поучава нас Свети Атанасије Велики, док Свети Григорије Богослов додаје: „Христос се оваплотио, да би човек у толико постао Бог, у колико је Бог постао човек.” Поставши човек Христос је дао циљ човеку; ушавши у тело Христос је дао циљ телу; ушавши у материју Христос је дао циљ материји. Поставши човек Христос је осмислио све што је човечије, и рађање и живот и смрт. До Њега – све је било бесмислено; од Њега – све је постало смислено. Спасити људе од греха и смрти – то је циљ Христовог доласка који славимо и коме се радујемо.

Божић је нарочито време, када Црква особито, силно и моћно славослови ту благу вест спасења у речима: „Данас Бог на земљу дође и човек на небе-



са узије. Слава и хвала на земљи Рођеноме, Који је обожио земаљско биће.” Рађајући се, Христос доноси богатство обожења, доноси неисказану радост, и зато Црква призива не само људе, већ и сву твар да се радује.

“Христос се рађа, славите!”, певамо ових дана. Рођење Христово је повод за слављење имена Божијег, силе Божије. То је славље за Бога који је дошао у овај свет и славље за човека. Догађај којим се Бог прославио међу људима, и догађај којим се човек прославља, којим задобија вечну и непролазну славу. Зато нас песник и позива да славимо Онога који је нас прославио, тиме што је постао као један од нас. Примео људску природу и све оно што је човек, све осим онога што унижава и сакати људску природу да не узраста у ону меру коју је Бог записао самим чином човековог стварања. Дакле, све прима, јер као што говори један од светих Отаца цркве: “Оно што Бог не прими на себе, то не може бити исцељено; само оно што Бог прими и у шта се Бог усели, и чему Бог подари свој свети квасац, то се исцељује, то се спасава.”

У речима Божијног поздрава „Христос се роди”, којим се поздрављамо у овим благословеним данима који долазе, садржан је поздрав и позив. Поздрав, јер је човекољубиви Господ на данашњи светли дан – Божић – сишао у људско тело, обасјао га божанском светлошћу, и испунио га божанском истином, добротом и красотом. Позив, јер је Он сишао да нас уздигне у небеске висине, позивајући нас да се очистимо од сваке прљавштине, од сваког греха и зла, од сваке страсти и порока и испунимо божанском истином, божанском добротом, божанском красотом.

Празнујући Божић, ми празнујемо рођење Бога у телу човечијем, и препорођај човека у Божијег човека. Зато у нашем поздраву „Христос се роди” и отпоздраву „Ваистину се роди” ми изражавамо сав смисао и сав програм нашег хришћанског живота, јер је у том поздраву формула и лозинка спасења.

Анђеоска песма: „Слава Богу на висини...”, уједно је и позив упућен свима људима да славимо Бога на висини али и да на земљи ширимо мир, а не мржњу. То је позив и да учинимо све што до нас стоји да међу људима буде добра воља. То је данас, у овим смутним временима, преко потребно како појединцу тако друштву, како у селу тако и у граду, како у држави тако и у цркви. Зато нам је потребна милост Божија и благодат Божија али је потребан и наш труд и жеља и воља да чинимо и другима и себи добро. Зато увек треба бдити над собом, непрестано силазити у дубине свога бића и исправљати све лоше навике. Стражити над собом, а не надобудно посматрати шта други чине и једва чекати грешку и промашај другог.

Свесни одговорности и величине хришћанског имена и позива, оци и браћо и децо Цркве Божије у Шумадији, ми вас позивамо да будете исповедници Христови. Позивамо вас да покажете и пред Богом и пред људима да смо народ Божији. Господу ћете



то показати ако Га прослављате вашим светим животом и добрим делима, а људима, ако Христа проповедате и сведочите миротворством и добром вољом. Чинећи то ви се придружујете анђеоском хору и славослову: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља” (Лк 2, 14).

Увек имајте на уму да истински православни хришћани прослављају Бога само када шире мир и добру вољу међу људима, јер су само људи мира и добре воље, истински борци против сваког греха и зла, како у себи тако и у свету око себе.

Зато реците свима људима, свима који вас воле али и онима који вас не воле:

МИР БОЖИЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!
Срећна и Богом благословена Нова 2009. година.
Ваш молитвеник пред Богомладенцом Христом,
ЈОВАН, епископ шумадијски

Ј. Јован

ЈОВАН

МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ
ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА
СВЕТОГА И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА ВАМА

*Сећање на велике људе из прошлости
и на њихове заслуге представља
не само израз благодарности једне генерације
за наслеђена материјална и духовна добра,
него је то и доказ њених здравих духовних снага,
здрог расуђивања и љавилне оцне
давних догађаја и личности које су их стварале.*



вим речима блаженопочившег патријарха Германа, написаним поводом осамсто-годишњице рођења Светога Саве, које су надахнуте мислима Светога апостола Павла (Јев 13, 7), истакнута су три значајна момента за живот сваке генерације сећање, расуђивање и настављање дела великих људи претходних генерација. А највећи од свих великана из нашег народа, кога се непрестано сећамо, о коме стално промишљамо и чија дела следујемо - несумњиво је Свети Сава. Заиста, ми немамо кога да се више сећамо из рода нашег као свога просветитеља, учитеља и старешине, до Светога Саве, кога данас прослављамо.

Прослављамо Светога Саву јер је он прославио Бога светом вером и светим животом по тој вери. Зато је и сам прослављен славом непролазном.

Прослављамо Светог Саву јер је он постао обиталиште Духа Светога, кроз чија уста је говорила Премудрост Божија, чије је срце било испуњено разумом, знањем вечним и непролазним, познањем тајни овога света, познањем смисла људског живота, знањем о томе како треба човек да живи овде на земљи и знањем о живом и вечном Богу. То знање о Богу није било само интелектуално већ знање које је плод заједничарења са Богом. Другим речима, Свети Сава је Бога познао и, као Божији човек, био је од Бога познат.

Прослављамо Светог Саву како би нам његова вера и живот, оличени и испуњени у прихватању двеју новозаветних заповести - о љубави према Богу и о љубави према ближњима (Мт 22, 37-39), били путоказ ка смислу нашег живота и пута којим се тај циљ може постићи.

Зато је за свештенство, монаштво и за све нас, децу Светога Саве, он био и остао узвишени узор и углед како да верујемо и поступамо, јер је Свети Сава, о коме често говоримо да је подизао школе, цркве и манастире, подигао највећи храм - а то је његов народ, његова духовна деца коју је он **узидео** и која су се **узидала** као живо камење у Цркву Христову која је Тело Његово (Јн 2, 21; Еф 4, 12).

Тако поучени од Светога Саве, ми Срби знамо, јер нас је Светосавље учило и учи, да у сваком човеку видимо брата зато што сваки човек има лик Божији у



својој души, и самим тим има вечну божанску вредност. Због тога ниједног човека не треба сматрати средством за постизање циља, па макар и најузвишенијег.

Свети Сава је учио и учи свој народ у свим поколењима да останемо чврсто у својој вери, односно да православно верујемо у Бога и живимо по тој вери. Права вера води у прави живот, погрешна вера у пропаст.

Управо зато и Свети Сава, као велики богослов нашега рода, и инсистира и говори о правој вери, да би свој народ упутио на пут исправног и спасоносног живота. А то је одувек био задатак богословља, то је био и јесте смисао борбе против јереси, не због тога што су јеретици само другачије мислили, већ зато што су својим ставовима водили у кривоживље. Лажна вера - лажни живот.

Сва наша историја на овом немирном Балкану била је, а и сада је, борба да очувамо Светосавље - ту душу народа као његову вечну вредност. Свети Сава је повео ту борбу и води је непрекидно са нама и кроз нас. Та светосавска борба јесте, на првом месту, борба против свега што прља, ружи и убија народну душу. А душу убијају греси. Зато мајка Јевросима, надахнута Светосављем, говори своме сину: *Боље ти је изгубиши главу него своју огрешити душу.* То је *Светосавско Јеванђеље* мајке Јевросиме.

Светосавље позива верујући народ на духовно узрастање и на, православљем надахнуту, просвету и културу, нераскидиво везану за изузетну личност и просветитељску делатност светитеља Саве. Зато, ко са овог извора живе воде Светосавља пије, никад неће ожеднети. О томе сведоче и мудре речи једног Светог оца који каже да је *Свети Сава као веран ученик древних учитеља Цркве, богослов, израсио из Светиої Предања и аскеија; њрожеи духовним искусивом њодвижника ѡреиходних векова, ѓоворио и тиворио на нов начин, али не нове сивари.*

На то упућује и црквени песник, називајући Светог Саву *равноајосиолним учитељем и ѡпросветишељем.* И заиста, он то и јесте. Он је првенствено просвећивао свој српски народ, кога је, природно, највише и волео и зато је највише себе и дао за њега, али ми Светог Саву не можемо сместити само у оквире своје нације.

Свети Сава је био Христов, он је Христа свугде сведочио својом вером и својим делима, као Епископ свакоме са ким је долазио у контакт проповедао је Христа. Зато, опет, песник каже да је он *Васељенски ајосиол.* То и јесте разлог што Светог Саву данас славе и у другим помесним Црквама.

Чиме је то Свети Сава велики и славан? Господом Христом. Јер је вером у Господа Христа и животом у Христу, Растко преобразио себе у Светог Саву, и постао највећи Светитељ и највећи Просветитељ рода српског и непобедиви духовни војсковођа нашег народа на свим бојиштима. Обучен у свеоружје Божје, у јеванђелску истину и правду, љубав и смирење, молитву, пост и милост, веру и трпљење, он је из века у век водио наш народ из победе у победу. Он и данас води, из победе у победу, сваког Србина али и сваког другог човека који истински живи онакав живот какав је живео Свети Сава.

И данас се Срби позивају на Светог Саву. То је дивно, али колико је оних који га у животу истински следују? Дивно је бити потомак Светог Саве по народности, али је стидно не бити његов потомак по јеванђелским начелима. Дивно је позивати се на Светог Саву као миротворца, али је стидно правити немире и стварати свађе међу браћом својом. Дивно је рећи, ја сам Светосавац, али је стидно мрзети другог и самовољно процењивати ко јесте а ко није Светосавац.

Тешко је бити човек. Не само тешко, него и најтеже. Човек не може решити проблем човека. То је Свети Сава осетио јаче него ико и зато је побегао за Богочовеком Христом у Свету Гору где се научио свему ономе што је касније пројавио.

Отац Јустин Ћелијски, следујући Светоме Сави, говорио је: *Лако је биши сунце, или небо, или земља, или звезде, или вода, али је тиешко биши човек. У свим светиовима најтеже је биши биће које се зове човек.* Само у сарадњи човека са Богом, човек може да реши и решава све проблеме човека. Зато је Богочовек и дошао да спасе човека и зато је Свети Сава живео и просвећивао човека Богочовеком.

У временима великих моралних и духовних криза људи првенствено болују од самоуверености и гордости. Охоли људи су пркосни и према Богу и према људима, и у томе је, рекли бисмо, главни узрок искључивости и сукоба. Још када човек самога себе прогласи безгрешним и свезнајућим, онда долази до масовног рушења свих ауторитета - почевши од Оца на небу до оца и мајке на земљи. Тако је дошло до многобројних сукоба: брачних, породичних, друштвених и међународних. Свему томе доприноси и материјалистичко доба у коме живимо. Што се човек више везује за блага овога света, он све више губи мир и спокојство и бива испуњен страховима сваке врсте, јер није лако ни сачувати стечено благо које могу лопови да покраду, мољци да нагризу и рђа да оштети (Мт 6, 19-20), а камоли уживати у њему.

Све ово позива нас да се данас зауставимо и станемо пред Светим Савом, нашим највећим народним учитељем смирености и кротости. Тако ћемо научити да су управо смиреност и кротост најзначајније особине Светог Саве којима треба тежити.

У овом, али и сваком времену, ми као Хришћани и као следбеници Светога Саве, нисмо само посматрачи, већ и учесници савремене историје и живота. Ми смо зато одговорни, и пред Богом и пред историјом. И зато смо позвани, угледајући се на Светог Саву и црпећи из његове богате ризнице веру, наду, љубав и миротворство, да будемо у стању да надрастемо тешкоће овог нашег времена, толико бременитог и немирног сукобима сваке врсте. Само тако бићемо у стању да маслиновом гранчицом хришћанске љубави и добре воље допринесемо добру своје Цркве, свога народа и човечанства.

Нека би дао Господ да нам у том делу од помоћи буду и молитве Светога Саве код Оца нашега Небескога, сада и свагда и у векове векова. Амин

Свако истинито добро од Бога и Светог Саве жели вам ваш у Господу,

Јован Епископ шумадијски

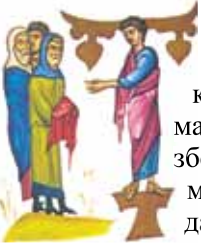


Дано у престоном нам граду Крагујевцу 27/14. јануара 2009. године.

О СТВАРИМА ПРИВАТНИМ (DE REBUS SUIS)

(...)

Молитва и завет матере Григоријеве



еби ме је мати моја на дар принела још док ме је у утроби носила, оног дана када је у жељи да мушко дете на коленима придржи, попут свете Ане овако прозборила (1 Сам, 10-18): „О, да ми је да мушко чедо угледам, а ти, Христе владару, задржи плод трудова мојих у околу своме!“ Тако она рече, и ти је, Боже, услыши,

затим дође онај сан божански и име јој донесе, а онда јој ти сина подари. После ме она, по закону твојем, принесе на дар као новог Самуила – ако сам то икад био. А сада се бројим међу луде и неваљале синове часног слуге твога Илија (1. Сам. 2, 12); они чисте жртве скрнављаху у безумљу своме, похлепним рукама грабећи из судова и лонаца Божијих, и зато тежак крај живота дочекаше. Но мати моја бољем се надала, и зато је део порода свога теби посветила; руке моје она је на свете божанске књиге положила и загрљивши ме овим речима ми се обратила: „Неко је већ пре мене привео олтару сина свог љубљеног, Богом поклоњеног, и жељног да у светој жртви учествује – одличан отац, одличног сина – касно рођено чедо Сарино, почетак и корен лозе будуће, плод наде и обећања Божијег – тај свештеник беше Аврам, а јагње дични Исак – тако дакле и ја, као што сам обећала, тебе, дар живи, Богу поклањам. Да ми ти испуниш наду мајчинску! Јар ја сам тебе, чедо, измолила и сада се молим да се достојним покажеш. То ти, сине, часно наслеђе остављам, сада и овде и све до послетка. А што је од послетка, то је далеко најбоље.“

То је мати моја желела. Ја се још као дете прклоних њеним жељама, и нежна душа поче показивати знаке побожности; сам Христос постави на њу печат сигурносни, јер он отворено са мном, слугом својим, разговараше, он ме усмери ка девичанству миломе, плот моју заузда и у мени подстаче жарку љубав према мудрости божанској и животу монашком – а то су првине живота будућег где нема чежње за телом, оним од ребра створеним, што се натраг телу своме привија и речима лукавим на горко искушење наводи, него је свака жеља чиста Богу упућена, јер је цела од Бога и потекла, и где се човек не растрже између жене своје и Христа. А он је мене, и оне боље од мене, упутио путањом тесном, путањом без повратка и тешко проходном, ка вратницама узаним кроз која мало њих пролази, водећи мене, од земље начињеног, ка Богу нерођеном, мене из смрти до непропадљивости, и не само онај део мене што

представља обличје Бога великога, него и помоћника његова, тело и кости све он је за собом повукао, као што магнетни камен привлачи гвожђе усијано.

На путу узаном истрајати није лако

Авај мени јадноме! Авај, душо, што си тешке јаде и невоље искусила! Авај, смртници ништавни и разметљиви! Уистину, сви смо ми, који смо од мајке рођени, као ветрић лаган непостојани, или ветрић или струја морска у теснацу Египскоме што стално правац мења, тако се и ми по земљи вртимо, и дичимо се успесима својим безвредним! Ништа у људском животу не остаје исто до свршетка, ни зло ни добро. А путеви су њихови тик један уз други, па нити рђав човек зна где ће на послетку завршити, нити је доброме врлина његова довека постојана,



адржина Григоријеве песме *De rebus suis* израста из јеванђеоске теме о двама вратима и двама путевима („Уђите на уска врата, јер су широка врата и широк пут што воде у пропаст, а много их има који њим иду. Као што су уска врата и тијесан пут што воде у живот, и мало их је који га налазе“: Мат. 7, 13-14). Одатле Григорије прелази на историју свога живота и животних идеала. Од младости своје он је увек и свесно тежио ка вратима уским, али му се није дало да неометано стигне до свог циља, разне животне бриге, породични проблеми, идеолошке борбе у оквиру Цркве, а онда и његова лична старост и болест, као да су се сви заверили да га на силу одвучу од доброг пута и лише га коначне награде којој се увек свесрдно надао. Сад када је остарио и оболео (мождани удар?), душа његова напаћена почела је да посустаје; духовна ватра и преданост која му је једном приликом, у раној младости, била омогућила чудесни успон и директну спознају Свете Тројице, сада је ишчилела. Тај умор душевни – физичка болест с њим се не може ни поредити – то му од свега најтеже пада, али га истовремено и подстиче да отворено о свом стању говори да би тако помогао другима који се можда налазе у сличној ситуацији. Јер упркос свему, он не губи наду у помоћ и спасење, и усрдно моли Христа да му подари веру чисту и делатну, као некад, и да му дозволи да неосуђено прође кроз врата уска у вечни живот.

Челица Миловановић, преводилац

нити рђавштину страх омета и сапиње, а врлину завист. Тако је Христос хтео да се род људски час овамо, час онамо поводи, е да бисмо поглед увис подизали и његову снагу увиђали. И најбољи је онај који равним путем греди и не осврће се на пусти пепео

Содома што се затре због блуда у огњу невиђеном, већ журно бежи на брдо високо, далеко од родне груде, да не би као слан камен остао за причу и наук нудућим нараштајима (Пост. 19).

А ја са патњом мојом, жив сам сведок неваљалштине људске. Кад сам био дете, док је у грудима тек само мало памети било, ја сам пажљиво пратио ту мајушну сенку разума, поштовао сам добре обичаје и лепо сам напредовао сигурним кораком дуж пута царског ка оном престолу што блиста у висини. Сада, пак, кад сам знање изучио и кад се крају живота приближавам, ја се једним кривим путем тетурам, несигуран на ногама као да сам се вина напио. Уморан сам и отежао од сталне борбе са змијом вијугавом што из потаје, а и отворено, вара и поткрада дух на свако добро усредсређен. У једном тренутку мисли своје Богу окрећем, у следећем сам опет увучен у зли вртлог животни; овај свет простран је већ велики део душе моје оштећено. Но, ипак, иако сам црном и злокобном тамо окружен, јер непријатељ мој свој мрачни отров око мене разли, баш као што сипа морска испод воде бљује, ипак ја још толико имам разума и увида у оно што је најважније, да знам ко сам и колико је далеко мета до које желим да доскочим – а где, међутим, јадан лежим јер се на земљу оклизнух, или, боље, испод земље упадох у бездане доње.

Мени нема лека ни утехе, не поводом се за речима што иду на вољу злим страстима, не радујем се кад видим колико су други покварени, као да сам ја најбољи. Та, зар је икакво задовољство човеку који се превија од бола од ране мачем задате, да види да се други рањеници још теже муче?! Или каква је вајда неваљалима од неваљалства оних што су још гори?! С друге стране, добар човек је на добитку кад наиђе на бољег од себе, а исто тако и рђав. Који може да види, слепима је од помоћи. А злим делима се радовати, то је врхунац наваљалштине. Још кад неко врхунског неваљалца држи за одличног човека, то ме јако боли, то је туга скривена у срцу моме. Боље је да одличан човек важи за рђавог, него да неваљалац ужива добро име, и од доброга похвалу да прима, као гроб лажљиви што изнутра смрди од лешева трулих и плеснивих, а споља се блиста свеже окречен и лепим бојама офарбан.

Чувајмо се од оног ока великог што види и под земљом, и у бездану морском, и што год је у дубини ума људског. Време ту ништа не значи, пред Богом је све увек присутно. Па како би се ико могао надати да своје неваљалство сакрије?! И где ћемо се ми сами сакрити на дан суда?! И ко ће да нас брани

и заступа?! Како ћемо измаћи оку Божијем кад ватра очиститељна почне да суди и процењује заслуге свакога од нас, гутајући злобу као сламу и плеву ваздушасту. Од тога ја стрепим и плашим се и дању и ноћу, да у злобу и неваљалство не западнем, јер видим како ми душа – некад само Богу окренута – сад све више ка земљи се спушта и у корак иде са оним прахом од кога жељах да утекнем.

Поређење са бујицом која носи и уништава неки стари платан

И као кад брза матица набујале реке свом силином груне у обале и до корена уништи неки стари платан бујоносни, или виту оморику, и прво му све жиле и корење разлабави и на саму ивицу га насади – док још танке жилице за земљу пријањају -, а онда га стргне са литице и тресне усред вртлога усковитланог, уз тутњаву громовиту, па га собом повуче и препусти на милост и немилост хриди нама; ту у мутљагу, без престанка шибан кишом, он труне и као бедни патуљак надомак обале лежи – баш тако и моју душу, док је још цветала љубављу према Христу владару, страшни непријатељ жестоко нападе, на земљу је оборио и сасвим уништио; оно мало што је преостало, то сад овде онде блуди и потуца се. До Бога је, хоће ли је опет на ноге усправити. Он је нас створио, кад још нисмо постојали; он ће нас, кад се будемо растурили, опет саставити и у други живот превести да се суочимо, неки са огњем, неки са Богом источником светлости. Да ли са Богом, и да ли сви, коначно? О томе другде.

Молитва за оздрављење телесно и духовно

Христе владару, ако ме зли људи и зову мртвацем и кукавицом, и из потаје ми се ругају, и вртећи главом моме јаду и беди се смеју, ти немој допустити да ме руке њихове у борби савладају; најпре ме учврсти опет у надама небесним, а онда у душу моју угашену кани малу капљу уља, да

подстакне светло у светиљци ожеднелој, да се пламен опет дигне и процвета светлост обновљена, те да се удостојим живота у светлости. Друго, ишчупај из мене – о, да ми је да лакше продишем! – и пусти да вихор однесе све муке и невоље којима си сасвим укротио срце моје; не знам да ли то кажњаваш моје грко незадовољство, или можда покушаш да ме као ждрепца укротиш болним ударцима и гонећи ме по стазама врлетним и непроходним; или хоћеш да за-



уздаш неку надутост духа мога – бива то, да људи благочестиви али не много озбиљни, од доброга Бога злу разметљивост покупе; или, пак, желиш, о Слово спасоносно!, да моје невоље за наук роду смртном понудиш, да замрзне неваљалство у животу, јер живот је овај непостојан и свима невоље доноси, добрима као и неваљалима, и да се што пре окрену животу другоме, оном трајном, што се не растура, и што га благочестиви зову животом бољим.

Но, свако добро и зло, све што смртницима за наук служи у животу превртљивом, све је то део мудрости предубоке; кроз тебе, Слово, све на добро бива, макар ми ништа и не разумели у задриглости ума нашега. Ти мудро рукујеш кормилом свемира, управљаш га тамо и овамо, и усмераваш пловидбу нашу преко широког узбурканог мора и између претећих хриди овог непоузданог живота. А ја, ево, болан и жалостан, и свакаким невољама опхрван, колена своја

теби приклањам. Пошаљи што пре Лазара, да овлаженим прстом освежи језик мој од ватре осушен, да ме бездан не прогута, да ме Аврам не избаци из великог крила свога – мене пребогато у патњама (Лук. 16, 19-31)! Пружи руку своју свемоћну, дај лека од болести, покажи на мени моћ чудеса и знамења, као некад! реци нешто, и течење крви нека намах престане (Мар. 5, 25-29).

Реци, и нека дух легеона махнитога у крдо свиња уђе и у море упадне, далеко га било (Мар. 5, 2-13)! Одагнај од мене губу ружну (Мат. 8, 1-4), дај да светлост продре у очи моје што не виде, и да уши моје звук послушају (Мар. 8, 22-26); Мат. 11, 5; 15, 30); подигну руку моју усахлу, смрви ланце којима је језик мој окован, учврсти ход ногу мојих ослабљених (Лук. 6, 6-11; 1, 64). Корицом хлеба ме насити; умири море узбуркано (Мар. 6, 46-51), засијај од сунца сјајнији. Ојачај удове отежале, васкрсни мртваца усмрделог (мат. 11, 5; Јов. 11, 44). Немој мене, бесплодног, као смокву ону на први поглед осушити (Мар. 11, 12-14).

Разни људи, Христе, у различита се помагала уздају, неки у крв своју и порекло, неки у прах телесни, неки у понос и успех краткотрајан, неки, опет, жуде за другом каквом помоћу ништавном; ја једини окренут сам теби једном, о Цару над царевима! Ти

свима управљаш, ти си мени снага највећа. Јер нема мени ближе супруге, да јаде неизлечиве растера и да ме у жалости утешним речима окрепи; нема деце миле, да се њима поносим – деца су човеку ослонац у старости, њиховим младим стопама он пут свој наставља; нема браће и сестара, нема пријатеља, да у њима уживам. Брата и сестру однела је злосрећна судбина; пријатељи моји, мирног живота љубитељи, дрхтали су на најмању опасност која би другоме запретила; то ми је сва радост била – као јелену жедном кад се нађе близу извора воде хладне – јер то су били људо одлични, христоносиви, који су плот превазишли још док су на земљи живели, пријатељи Духа искомског, богослужитељи честити, неожењени, од света одвојени. Али и они се сад сукобљавају по твом питању, један је заузео овакав став, други онакав, а претерана ревност у вери раскинула је поверење и склад међусобне љубави од које сад само име остаде. То је као кад човек прво утекне некако од лава, па налети на подивљалу мачку, но и њу успе да избегне, па онда сав срећан у кућу своју улети и руком се на зид наслони, па одатле неочекивано искочи змија и уједе га, - тако и мене патње безбројне опседају и нема ми лека ниоткуда, што год да пронађем, још је горе и болније. На све стране сам гледао, у свакаким околностима сам се патио, но, опет, Блажени, од тебе сам кренуо и ка теби опет поглед окрећем, одбрано моја, Сведржитељу, Нерођени, ти си Почетак и Отац почетка – Сина бесмртнога, Светлости велике од чисте светлости што се прелива из једнога у једно, а што се речима не да исказати! Сине Божји, Мудрости, Цару, Слово, Истино, Слика лика првобитног, Природо једнака Родитељу своме, Пастиру, Јагње, Жртво, Боже, Човече, Архијереју! Душе, који од Оца исходиш, Светлости ума нашега, који чисте посећујеш и човека богом чиниш, смилуј се и дај да у годинама које долазе и овде и у будућем животу учествујем у свеколиком Божанству и да те кроз песму теби пријатну у радости славим.

+++

Превод песме (завршни део, од 424 до 633 стиха) светог Григорија Богослова *О стварима приватним* преузет је из рада Челице Миловановић *Gregori of Nazianzus's De rebus suis and the tradition of epic didactic poetry (Песма Григорија Богослова De rebus suis у оквиру традиције античког дидактичког епа)*, објављеног у Зборнику радова Византолошког института, XLV, Београд 2008, који садржи и превод на српски језик. Познавајући традицију античког дидактичког епа чији је први представник био Хесиодов спев *Послови и дани*, а римски настављачи Лукреције, Вергилије и други, свети Григорије из Назијанза је саставио ову своју искрену исповедну песму са јеванђелском тематиком, али поштујући сва жанровска правила античког дидактичког епа.

Текст песме *De rebus suis (Carmen 2)* у: Migne, PG 37, coll. 969-1017. Превод на енглески, у: D. M. Meehan, *Saint Gregori of Nazianzus: Three Poems*, Washington, D. C., 1987.



Слово о Светосављу и Православљу



ветосавље као живљење по Јеванђељу у православној Цркви у српском хришћанском народу, и од стране хришћанског српског народа, јесте најсажетији унутрашњи, или помесни одговор на питање шта је оно у својој *основи*.

Да ли је тај одговор тачан?

Да ли је то поистовећење и поређење неумесно или умесно?

Да ли Светосавље у потпуности исцрпљује Православље?

И опет, да ли је Светосавље догмат или теологуменон, или само одлика хришћанског духовног етоса српског народа као члана и припадника свеколиког лаоса Божјег?

Коначно, да ли је Светосавље само локалног, или је оно и саборног карактера унутар Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве?!

То су неколика полазишта код изналагања умесних питања у вези са *quidditas*-ом (*умачством*) Светосавља. Њих дотичући, ми и започињемо своју разраду теме о светосавском *quidditas*-у или *умачству*.

*

Да би хришћанско Православље било појмљиво и применљиво, да би се оно разоткривало, и за све прихватљиво било, неопходна је жива и отворена, гипка и уравнотежена црквеност. Само та и таква црквеност је онда кадра и да прожме и хришћански реализам, и надреализам; оба у највишем степену сучељавана, и међусобно прожимана у историјско-есхатолошкој драми нашега спасења.

Следећа напомена се односи на веру и неустрашивост, без којих није могуће достојно учествовати у драми спасења.

На Светосавље итекако треба гледати из равни црквено-помесног богословља, као што се на њега гледа и из равни црквено-саборног богословља.

Зато ми и заузимамо одговарајуће углове гледања на Светосавље, имајући при том на уму сву његову условљеност Православљем.

*

Светосавље као јеванђелски живот и његово тумачење у духу Православља хришћанске Цркве унутар српског хришћанског народа, и од стране хришћанског српског народа, у *основи* јесте најсажетији унутрашњи, или помесни одговор на питање: шта је Светосавље, и који је његов смисао?!
**

Православље нам је увек било и **дато**, и **задато**. Самоме Светосављу је Православље од почетка такође било и остало: **и дато и задато**! Према томе, у мери у којој се Светосавље оправослављује, у истој се и хришћански српски народ осветосављује; но опет и опет током свог истовременог и непрестаног оправослављивања!

На своме путу Православља, хришћански српски народ је прошао, и пролази, и сав свој историјски пут!

А он је изукрштан са историјским путевима других народа, али и са путевима њихових философија и теологија, уметности и наука, те према томе сам на себи и у себи показује утиснуте и све њихове трагове.

*

З а м е н а
П р а в о с л а в љ а
С в е т о с а в љ е м
и
а п с о л у т и з а ц и ј а
С в е т о с а в љ а

од стране хришћана неукорењених у светом Предању, показатељ је псевдоморфозе етоса: како Православља, тако и Светосавља.

То поближе значи: да Светосавље постаје *сувишно* када се *намеће*, *неукусно* када је *еуфорично*, *непожељно* када је *несмотрено* и *извитоперено*.

Док поређење Светосавља са Православљем увек је *умесно*, и *пожељно* када одише *расуђивањем*. А оно је опет *неизбежно*, и *насушно*, када *изграђује* Цркву! Срећом Светосавље, од самог свог почетка, упркос искушењима, управо **то** чини!

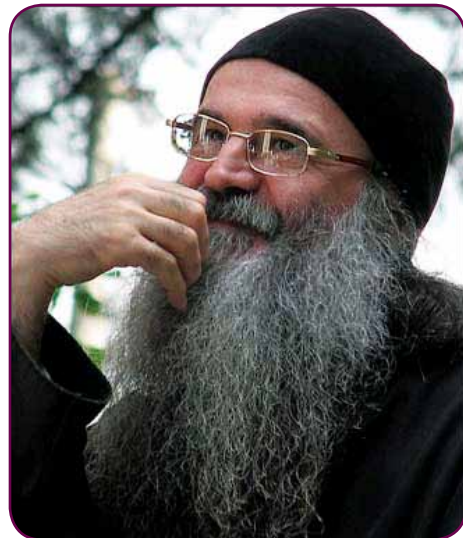
*

Светосавље не исцрпљује Православље, него обрнуто! Оно себе дугује Православљу, целокупно исходи из-њeга, и њиме се оваплоћује.

Светосавље је још један од светодуховских плодова светога Предања пројавившег се унутар српског хришћанског народа Божјег. Оно је још један од светодуховских догађаја синтезе црквеног правоверја и правоживља, увек стамено у свом корену, чији је иначе носилац српски хришћански народ Божији.

Покрет обнове и процвата црквеног живота у српском народу, покрет који везујемо за светога Саву, и за његове сатруднике и настављаче у Винограду Господњем, можемо слободно рећи, прерастао је у педесетнички свенародни хришћански покрет. И још да је добио такве размере, да је свети Сава препознат као равноапостолни, просветитељски и учитељски лик, који је просијао у свом српском хришћанском народу, али и у народима са којима је лично ступао у црквене, и-у-духовне везе!

Охристовљујући српски хришћански народ Јеванђељем и светим Тајнама, догматима, оросима и правилима Васељенских и Помесних сабора, богословљем, благочешћем и врлинама Отаца и свих Светих, свети Сава и његови сатрудници и настављачи су изазвали исту ону светодуховску радост у Једној, Светој, Саборној и Апостолској Цркви, коју она сама иначе памти као још једну у низу својих педесетничких епоха.



Овде, у конкретном смислу, мислимо, на пример: на радост епохе Нових Никејаца на челу са светим Василијем Великим, Архиепископом Кесарије Кападокијске; на ту радост мислимо и у вези са епохом *синова завета (bnai Quama)*, или *синова и кћери Цркве*; иначе епохом хришћанског народног покрета у Сиријско-месопотамској Цркви, у којој је свети Јефрем Сиријац био један од његових протагониста, и његово светило; на исту радост мислимо и у вези са епохом свете равноапостолне браће Кирила и Методија, на челу са светим патријархом цариградским Фотијем Великим; и опет мислимо на исту радост у вези са епохом исихастичких Сабора, на челу са светим архиепископом Солунским Григоријем Паламом; на ту радост мислимо и у поводу Руске мисије у Јапану, на челу са светим равноапостолним Николајем Касаткином, просветитељем Јапана.



Свети Сава, фреска, Саборна црква у Крагујевцу

Најзад, на исту радост мислимо када исту повежемо са епохом црквеног Богомољачког покрета у Српској Православној Цркви светосавској, на челу са светим епископом Охридским и Жичким Николајем Велимировићем. Тај покрет је био црквено чудо радости у Духу Светом; чудо које се догађало у српској Цркви и у њеном народу у 20. веку. Ми до данас не престајемо да на њега гледамо другачије него као на директан изданак и продужетак Светосавља...

*

Светосавље дакле није ни догмат, ни теологуменон, него одличје црквености хришћанског етоса српског народа као припадника Божјег лаоса!

*

Светосавље је и локалног, и саборног карактера. Оно је догађај светодуховског укључења хришћанског православног српског народа у пуноћу живота Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве.

Све оно што је у српском народу било добро, свети Сава је препознавао као хришћанско. И све оно што је он у своје Отачаству био затекао као већ христијанизовано, то је увелико уграђивао у своје

виђење отачаственог Православља, и Цркве свога народа. Зато ће свети Сава као првостројник Српске Цркве и духоносни учитељ, иначе Духом Светим раван једном апостолу, порађати освештана духовна чеда у Отачаству своје. Тако ће се и светосавска Црква сабирати од стране припадника свих полова, сваког узраста и сваког занимања, и опет, из свих сталежа Отачаства његова.

На концу, рецимо да је Савино виђење отачаствене Цркве било целовито и свеобухватно. Наиме, било је потребно да сви чланови српског народа, једним умом и једним устима, једним срцем и једном душом узму учешћа у плодовима Домостроја спасења! Свети Сава је управо томе највише допринио. Том циљу ће непрекидно тежити и сви наследници и настављачи Савиног богоугодног и равноапостолног дела у отачаственом Винограду Господњем. Плод те и такве свенародне делатности у Српској Цркви напослетку ће на њеном хоризонту проузроковати појаву самог нашег Светосавља, богословски осмишљеног! Светосавља успешног у унутрашњој црквеној мисији, као и дораслог за спољну црквену мисију.

Поновихемо мисао, и закључити наше Слово речју: да је Светосавље и несхватљиво, и неприхватљиво другачије, осим као *Велика проповед Српске Православне Цркве о правој вери*. Наравно, та *проповед* је једносуштна са проповеђу Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве о истој, *о правој вери*.

(Беседу Слово о Светосављу и Православљу изговорио је монах доц. др Давид (Перовић) на Светосавској академији на Богословском факултету у Београду, 27. јануара 2009. године)

Пута који води у живот, био си наставник, архипастир и учитељ. Јер најпре дошавши, светитељу Саво, отаџбину твоју си просветио, и породивши је Духом Светим, као маслинова дрвета у духовном рају засадио си свеосвећена чеда твоја. Зато те као сапрестолника апостолима и светитељима поштујући молимо: моли Христа Бога, да нам дарује велику милост.

тропар Светом Сави, глас 3



Као великог првојерарха и заједничара апостолскога, прославља те Црква народа твојега, преподобни. Но имајући смелост пред Христом Богом, спасавај нас молитвама твојим од свих невоља, да ти кличемо: радуј се, оче Саво, богомудри.

кондак Светом Сави, глас 8

ЗАПАДИ И ИСТОЦИ РАСТКА НЕМАЊИЋА ПО ДОМЕНТИЈАНУ

„Пречиста мати живота свију... умоли Сина свога и Бога мога створитеља, да ми пошаље светлост и истину своју, да ме упућује и воде у твоју Свету Гору... да дам своје обете Господу, које изрекоше усне моје, да postanem узор отачаству моме...“ „Шта и како и ради чега је ово моје течење од запада ка истинитом истоку, и шта је преобретење моје? Христос, сведобри Господ, просвећење мени и моме отачаству и спаситељ народу моме!“ (Доментијан, Житије светог Саве)

Како да се објасни силан порив младог Растка, најмлађег Немањиног сина и владара најзападнијег дела српске државе, Хума, да напусти своју државу, дом и породицу и да оде у Свету Гору, ако не тежњом да се оде у свет другачији од онога који је знао, где је рођен и проживео детињство.

Одавно се поставља питање: зашто је Растко одбеглао у Свету Гору, удаљену и туђу територију, кад је у самој Србији било манастира у којима би могао задовољити своју љубав за духовни живот; ако не других манастира, а било их је, а оно свакако задужбина његовог оца Немање – топлички манастири Свете Богородице и Светог Николе, Ђурђеви Ступови, прелепа Студеница? Била је то жеља да оде, да се одсели физички како би се принудио на духовно изгнанство, чежња за непознатим, наслућиваним духовним лепотама.

Јер, сем сеоба физичких, постоје и духовне сеобе; осим сеоба племена и народа, заједница, постоје и личне, индивидуалне сеобе; поред одласка без повратка, постоје сеобе које остварују континуитет, поред изгнанства нужних, изнуђених, наметнутих, постоје изгнанства жељена, вољена, изборена са самим собом, и са околином, праћена неразумеванем и осудама. Постоји сеоба ради спаса тела, али и сеоба ради спаса душе. Сеоба ради погодности за тело, али и сеоба ради ослобађања од тела, ради уздизања духовног и моралног. Сеобе да би се побегло, сеобе да би се спасло.

У ствари, разлози одласка су увек исти – одлазимо да бисмо нешто спасли, нешто што је трајније од тренутка. Тренутно и телесно увек су у служби нечег трајног и духовног. Постоји сличност у српским сеобама и изгнанствима са Растковим путовањима, са његовим бекствима и враћањима. Сличност је у том трајном и духовном. Само, док се Срби селе да би то духовно сачували, Сава се селио да би га створио. Срби се, запра-

во, селе да би спасли оно што је Сава својим сеобама градио. А то су темељи.

И дозволићемо себи једно реторско питање: зар би Велика сеоба Срба и настала да се није имало шта понети, да се морало све, баш све, оставити? Зар се није селило да би се нешто спасло? Или: да наши преци нису имали ништа око себе или у себи, зар би се селили? Па ако су и понели себе као физичка бића, и понешто од добра материјалног, од сточног блага и ћемера са златом, понели су и нешто што је јаче и трајније, значајније, што је њихова генерација морала да спасе и да тако сачува непрекинути ланац онога што је у домовини било створено и сад одједном било угрожено, и што су они морали сачувати, макар и под туђим небом.

Данас, када је цела васељена постала глобално село, људи су у сталном покрету, селе се, ради материјалне користи, ради личне афирмације, не слажући се са друштвеном климом у својој земљи. Али новине су увек пуне извештаја о неким Американцима, Аустријанцима нашег порекла који настоје да учине нешто за своју постојбину, да саграде мост, дарују болницу, да рестаурирају цркву или, бар, да дају прилог за један камен у темељу новог храма. Шта је то у човеку, ако не његова отаџбина. У основи – сеобе су физичке, остаје унутрашњи свет, који не напуштамо, из кога се не селимо. Чак, селимо се да бисмо га сачували.

Ових дана (рад је настао 1990. године) у интервјуу на телевизији, књижевник Борислав Пекић, на питање: „Ви већ дуго живите у Лондону?“, одговара: „Не, у Лондону боравим, живим овде...“



Свети Сава и Свети Симеон Мироточивци, крштиска икона, 1556. године

Шта је то што у себи носимо, ма где да смо? Навике, род, наслеђе, веру, веровања, мит, песму, реч? Све што нам је племенско, породично, народно – све је обухваћено речју: отаџбина. У центру свих сеоба је бескрајни плави круг, у њему звезда, која се указивала Вуку Исаковичу.

(...)

Градећи Савин лик, Доментијан је морао имати узор, праслику, модел, сагласно захтевима поетике тог времена. Тема пресељења и путовања ради постизања неког духовног циља давнашња је тема хришћанске литературе. Сам Христос је путовао и путујући учио људе својој истини, а његови ученици су обилазили разне крајеве света ширећи Христову науку. Најважнији међу њима јесте апостол Павле, који се у литератури приказује као муња и незападно светило што обилази све стране света, север, запад, исток и југ, целу васељену обасјавајући. Тако је апостол Павле постао модел хришћанског мисионарства, а обилазак разних страна света опште место хришћанске књижевности. По томе моделу у старословенској књижевности грађени су ликови Солунске браће, Ћирила и Методија, који напуштају на истоку свој родни Солун ширећи „праву веру“ на северу код Хазара, на југу код Арапа, да би на западу код Морављана постигли највећи успех. Рим је крајња западна тачка до које долазе, Ћирило да у њему добије признање својег подвига, али да ту и умре, а Методије да постане први словенски архиепископ и да отуда, са запада, обасјају сву васељену – при чему се слика мења у новом обрту.

Сава је такође схваћен као делатник који шири праву веру, али он не изводи њу из своје домовине да би је ширио по свету, него је доноси из света и шири по своме отачаству. На њега није било могуће потпуно пренети модел хришћанског мисионара, те је Доментијан остао само при оси исток – запад, док су север – југ назначени ту и тамо, без стварног удела у композицији дела. При томе, Савино отачаство је запад, а места куда одлази јесу исток. Преузети модел је, дакле, адаптиран, основна слика на којој се модел градио задржана је, али јој је дата друга димензија. У српској књижевности опозиција исток – запад једва

се дотле и појављивала. Доментијан је први широко употребљава, и то грандиозно, развијајући је у сјајним поетским сликама и варирајући је кроз непрекидно понављање.

За младог Растка исток је најпре Света Гора, али кад као монах Сава одлази у Цариград и Никеју из Свете Горе, он иде на исток. А када се отуда враћа, Сава је, стигавши у Свету Гору, дошао на запад, а његово отачаство је још даље на западу. Доментијан пише у Светој Гори, у Савиној испосници у Кареји, и са те тачке суди о странама света, али он зна да Сава осим Свете Горе има и друге истоке и друге западе. Сава се креће по пределима који су једни другима истоци и запади. Обележавање ових двеју страна света плуралом преузето је из грчког језика. Али српски писци, имајући могућности да их изразе и једнином и множином, добијају слободу већег поетског нијансирања њиховог значења, и Доментијан то увелико користи. Множина је код њега увек у потенцираном духовном и поетском значењу и увек у споју једног и другог појма у истој реченици, у једној слици: „оптећи ћеш истоке и западе“ поручује Савин отац, и он „оптече истоке и западе као сунце“, „муњоносним начином прође истоке и западе испуњавајући Христово јеванђеље и приведе Господу савршен народ“, „и свом отачаству постаде вођ на добру веру и на светињу... показујући истоке и западе“.

Опозиција исток – запад важнија је у поимању света од опозиције север – југ, јер је уочљивија. На њој почива устројство светлости и таме, те велике загонетке и тајне. Она се непрекидно одвија пред човеком, напомињући му смену живота и смрти.

Стара је колико и људска психа и нераздвајни је део свих митова и религија. Историјски је увек била актуелна за територију на којој је засновано Савино отачаство. Веома је актуелизована у римској империји, која је најпре имала источне и западне провинције, да би се коначно распала на источно и западно римско царство. У оквиру источне, византијске црквене организације Савино отачаство је спадало у западне епархије.

Живећи на крајњем западу Источног римског царства, на вековној међи истока и запада, српски



писци су опозицију исток – запад доживљавали не само као поетску и митолошку слику него као конкретну реалност. У Доментијаново време та је опозиција имала значај духовне оријентације. Он зна да у титули византијског цара стоји да „царује источним земљама и западним“, али да је то била само пука претензија. Старим западом су одавно владали други. А другачије су и веровали. Велика шизма од 1054. године била је не тако давни датум у Савино и Доментијаново време, разлике између православне и римокатоличке Цркве тек ће се кроз следеће векове продубљивати, док не дођу до данас непоновљивих размера, које, додуше, обе Цркве као да желе превазићи. Али ипак, био је то и у Савино време други духовни свет, који није улазио у византијске представе о васељени, универзуму. Стога Савино „западно отачаство“ не треба мешати са данашњом представом о западу. Оно је западно само у оквирима византијског света. Данашњи запад био је ван те васељене.

Доментијан је, међутим, знао и за тај други свет. Он описује Савину пловидбу Јадранским морем из Старог Града (Будве) у Дукљи за Брендич (Бриндизи), где је чекао велику лађу којом ће отпловити у Свете земље. Доментијан са одмереним уважавањем пише о Савином писму папи када од њега тражи краљевску круну за свога брата Стефана, наводи богате дарове које том приликом папи шаље. То ће касније Теодосије избећи да помене, али у Доментијаново време Латини седе у Цариграду и држе бројне поседе на Балкану. И управо настојећи да се извуче из тог „латинског“ обруча Сава тако предано ради на повезивању свог западног отачаства, са осталом, источном васељеном, предузимајући велике и опасне путеве.

Сава је од детињства добро познавао тај свет на западу од византијске васељене. Не треба заборавити да је Растко пре одласка у Свету Гору две године управљао Хумом, који је на самој западној граници Немањине државе, да је још у раном детињству морао одлазити у Зету, стару постојбину Немањића, да су се у Немањиној Србији укрштали путеви трговачки и културни између истока и запада, да је српски велики жупан био владар и православних и католика, да је он, Немања, прво крштен у Дукљи у цркви где су латински свештеници, па тек као одрастао човек у цркви Светих апостола у Расу, по источном обреду. Савино рано опредељење за византијску духовност било је, дакле, резултат његовог слободног опредељења.

Доментијан је писац који виртуозно влада умећем композиције, најчешће је организује по нумеричком принципу. Целокупно своје дело „Живот светог Саве“ он је компоновао као сталну смену Савиних путовања и боравака на истоку и повратака на запад у отачаство. Свако од тих путовања, течења, јесте и

преобретење нових, све виших достигнућа у Савиној личној светости, коју ће потом применити на западу. Тако се у делу смењују периоди живота ван земље и живота у Србији. Како је тих путовања и боравања



ван отачаства било четири, то се боравци у земљи, оивичени путовањима, јављају у делу у три маха. При сваком, Сава српску државу и Цркву издиже на виши ниво, док не постигне међународно признање српске државе, круном за Стефана из Рима, и Цркве, добијањем самосталности и својим личним чином архиепископа у Никеји, а на крају и признањем осталих православних патријараха на истоку. Тиме се завршава Савина мисија, постигнута је граница његовог раста и он ће умрети при последњем, четвртом путовању. После тога долази додатак о преносу моштију из Трнова у Милешеву, што је у композиционом погледу могуће схватити као самостално дело, али у концепцији излагања исток – запад, може се применити као последњи, коначни Савин повратак, сад као свеца, у „западно отачаство“ да својим моштима осветли отачаство – „друга богозарна источна звезда“.

Сва Савина путовања, сви одласци на исток и повратци на запад богатали су духовни простор Савиног отачаства, темељећи га на богатим културном тековинама. Тако се у оквиру правоверне васељене Савином појавом формирала своја, посебна, препознатљива физиономија, Савино духовно отачаство, које Срби носе собом у својим сеобама и одласцима, да би га сачували и да би му се могли враћати и обнављати и њега и себе.

Радмила Маринковић

ЕСХАТОЛОШКИ ИДЕНТИТЕТ ЦРКВЕ

Будући да је Црква та светајна која нам дарује Духа Светог, она једина има моћ да преобрази читав свет и људску заједницу, тј. друштво, а Цркву имамо само када имамо заједницу, што и сама реч Црква подразумева



оставља се питање колико је присутна есхатолошка димензија у одређењу идентитета Цркве, на чему се она оснива и како се Црква пројављује у свету, ако је утемељена на есхатологији, а како ако је есхатологија у другом плану.

Есхатолошка димензија пројављује Цркву као народ Божији, односно заједницу која се скупља око Месије. По јеврејском схватању то је била Црква будућег века, у коме ће Месија доћи, окупити сав свој народ, народ Израилев, и установити Царство. Овде су кључна два елемента која се тичу есхатолошког идентитета Цркве: сабрање или заједница читавог народа Божијег око Месије и остварење тога у будућем веку.

У овом контексту можемо поставити проблем почетка Цркве. Постоје различита тумачења о томе када Црква почиње и шта се узима као почетак постојања Цркве. Будући да је преовладало мишљење да је Црква Тело Христово, данас се њен почетак везује за Христа, односно за конкретан догађај Оваплоћења Господа Исуса Христа. У таквом контексту, постојање Цркве подразумева очување тог истог Христа кроз историју, односно кроз све векове трајања.

Било је светих Отаца који су говорили о вечности Цркве, као што је то на пример случај у Другој посланици Климентовој. Схватање да Црква нема почетак него да је вечна, као и погрешно Оригеново учење и сва платонистичка заоставштина која је у Цркви нашла плодно тло и остала до данас, обично се разуме у духовном или идејном контексту, тј. да је Црква, као постојање духова и идеја, вечна. У овом случају идентитет Цркве се везује за њену вечну или духовну структуру. Црква у историји није ништа друго до одсјај или икона те вечне структуре Цркве, односно њеног вечног постојања у њеном духовном изразу.

Када се говори о смрти, она се доживљава као прелазак из овог варљивог света у истински и веч-

ни свет. Што се тиче светости, светитељи су они који живе у том вечном свету, али повремено долазе из њега у овај наш свет.

Међутим, Стари Завет поставља почетак Цркве у догађај избора јеврејског народа и благослов Божији који добија Аврам. Аврам је личност коју Бог изабира и у његовој личности и постојању благосиља читав свој народ. Ова форма јединства Бога са човеком карактерисаће и новозаветно виђење Цркве. Тај Месија у чијем се лицу у Новом Завету благосиља сав народ, јесте Христос. То је новозавет-

на одредница, која има за модел старозаветну форму Цркве. Овим показујемо да почетак Цркве ипак не треба везивати за Христа и Његово реално оваплоћење као индивидуе, већ за избор Аврама и народа Божијег који је са њим изабран. На тој основи, Месија, односно Христос, јавља се не као онај који је изван Цркве, већ као онај који је из Цркве и у Цркви.

Ово може да нам помогне у разумевању појма Цркве као Тела Христовог. Најчешће се, на жалост, схвата да је Црква Тело Христово у индивидуалном смислу, односно да је она тај Христос као индивидуа, а да је Тело Његово које је

Црква, људска природа коју је Христос узео приликом оваплоћења. Једно Тело Христово које нема наше личносно утеловљење, не може бити названо Црквом, уколико предпоставимо да отеловљење остаје само и да му не следује света Педесетница. Педесетница следује због чињенице да постоји народ Божији, и због тога је превасходније да корене тражимо у њој него у оваплоћењу Сина Божијег, јер оваплоћење може да се схвати као индивидуалан догађај при којем се не остварује заједница, а Црква се не може замислити без заједнице. Међутим, ако се има у виду новозаветно схватање Цркве, које се наслања на старозаветно, Црква као Тело Христово тумачи се онако како је тумачи Свети Апостол Павле у Првој посланици Коринћанима, у 12. глави, где се говори о телу Христовом као заједништву многих



чланова, али чланова који су носиоци дарова Духа Светог. Овде се намеће још један незаобилазан елемент, а то је да Цркву као Тело Христово, конституише Дух Свети. Дух Свети је тај који даје различите дарове члановима Цркве и Он је тај који сабира све те дарове јер су Његови. Многи су духовни дарови, али је један Дух Који држи све те дарове у заједништву. Зато Свети Апостол Павле упоређује Цркву са живим организмом, где се не може разделити рука од ноге, глава од трупа, а да остане тело. Оно што ћемо срести у Новом Завету, али и код других каснијих тумача, јесте да Црква почиње силаском Духа Светог. Међутим, ако мало дубље анализирамо, видећемо да се форма Цркве, која се у Новом Завету пројављује као силазак Духа Светог на апостоле, где Дух Свети чини заједницу око Христа, наслања на Стари Завет. Таква форма Цркве пројављује се још у Старом Завету од Аврама, где је Аврам началник, али началник једног народа, а не началник сам за себе. На тој основи можемо закључити да је почетак Цркве везан за заједништво и да се налази у Старом Завету.

Све ово нам помаже да одредимо саму суштину Цркве, а то је њена есхатолошка димензија, односно, да је Црква заједница народа Божијег око једног Месије. Та заједница се конституише Духом Светим, јер Он чини народ Божији заједницом. Израз Црква као Тело Христово, који указује на заједништво свих, јесте у ствари есхатолошки израз. У првим хришћанским заједницама јасно је изражен есхатолошки моменат, пре свега зато што је њима у свежем сећању искуство јављања васкрслог Христа, али и зато што је код њих израженије очекивање есхатона. "Маран ата" је врло живо. После тога Црква постепено губи осећање за "маран ата", јер не види да се остварује други Христов долазак. Али и поред тога што су се Литургије заснивале на том маран ата, оне нису могле да изгубе есхатолошку димензију ишчекивања. И после Константина Великог сачувана је та есхатолошка оријентација захваљујући светој Евхаристији и њеном централном месту у животу Цркве. На западу је почела да се развија литургијска оријентација која је била више комеморативног карактера, односно у којој је доминирало сећање на прошлост. Света Евхаристија је постала сећање на Тајну вечеру и изгубила је димензију предизображења последњих ствари. Насупрот томе, Црква на истоку је сачувала есхатологију, кроз иконографију, химнологију, одежде и било који свој други израз. Другим речима, Црква на истоку је пренела Царство Божије у Литургију. Будући да смо у последње време попримили много утицаја са запада и ми смо почели да губимо ту есхатолошку оријентацију. У већини догматских уџбеника који су дошли са запада, нигде се не помиње реч есхатон, већ се целокупна Евхаристија схвата као сећање на Тајну вечеру и на Христову крсну жртву.

Када есхатолошку димензију пренесемо у свет, формира се један одређен начин размишљања и понашања који се у многоне разликује од световног. Црква не чини ништа како би подражавала одређене активности световних заједница, како би им се тиме супротстављала. Уместо да се бави хуманитарном делатношћу, прва Црква је чинила дела милосрђа. "Не може се све институционализовати - као на пример љубав."¹ То не значи да ми хришћани треба да будемо неделатни, ако неко гладује наравно да ћемо му дати да једе. Што више будемо свесни есхатолошке димензије и реалности, више ћемо волети другог и помагати му жртвујући сами себе. То се такође односи и на мисионарење и друге сличне делатности. У старој Цркви ствари су се одвијале спонтаније и на природнији начин. Данас је све *организовано*. Оно што називамо организацијом Цркве, то се заснива на узорима светских институција и у том случају неми-

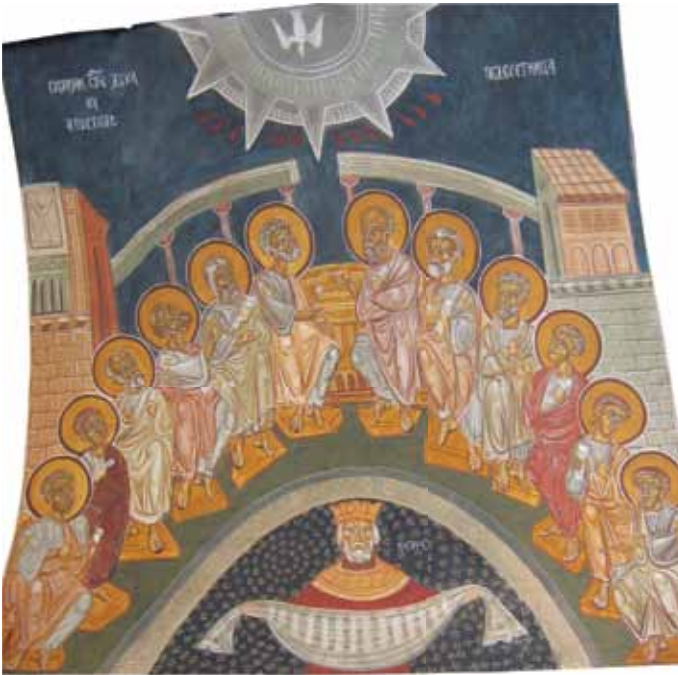


новна је секуларизација, посветовњачење. Али природа Цркве је нешто сасвим друго, а то друго јесте есхатон и то је оно што нам је много потребније. Постојали су покушаји, а и данас постоје, да се оснивају некакви интернати и прихватилишта, а онда је дошла држава са својом организацијом и учинила то исто на много бољи начин, те свет на овакве покушаје Цркве не реагује на неки посебан начин. Народ више долази у Цркву да би запалио свећу, да би присуствовао богослужењу, а не долази у Цркву зато што Црква поседује старачки дом. Наравно ово не значи да је то нешто лоше и да Црква не треба да има старачки дом, већ да не сме да заснива свој идентитет на социјалним активностима.

Црква се сада налази између две крајности, тј. два стања. Са једне стране, она треба да обавља своју мисију, пошто је расејана у свету, а са друге стране, кроз васкрсење Христово и Свету Педесетницу, Црква поседује и искуство есхатолошког сабрања. "Наиме, оно што је очекивала у будућности она то доживљава и предокуша као садашњост."² Црква је повезана есхатолошким јединством које још увек у потпуности није остварено и још увек се очекује. Према томе, она се налази између та два стања. Црква живи у историји, расејана је, настоји да обавља своју

мисију, али она није само то. То јесте један од елемената Цркве, али ипак не представља њен идентитет. "Црква која не поседује искуство есхатолошког сабрања, изгубила је свој идентитет."³

На западу, израз да је Црква Тело Христово, протумачен је у индивидуалном смислу. Што значи да је Црква сам индивидуални Христос. То се на западу манифестовало на разне начине, а у најновије вре-



ме кроз папу, који је гарант Христовог постојања овде на земљи. Дарови који се приносе у виду хлеба и вина, такође представљају Христа као индивидуу. Зато је римокатоличка Црква увела поклоњење даровима.

На истоку, проблем постојања Цркве као заједнице настаје онда када се појављују парохије. До четвртог века Црква је себе изражавала скупљањем на евхаристију око једног началника. "У Новом Завету, израз "ои пандес синагмени епи то афто", сви скупљени на једном месту око једног, био је "терминус техникус" за Цркву"⁴. То се најјасније види у посланицама Светог Апостола Павла. У четвртном веку долази до разбијања ове јединствене евхаристијске заједнице из многих разлога. Један од најважнијих разлога јесте мноштво хришћана који више не могу да стану на једно место, затим гоњења и многи други. Ово доводи до појаве парохија, тако да настају многе евхаристијске заједнице. Раније је један епископ био началник једне литургијске заједнице, а сада имамо да је један епископ а многе заједнице. Настаје дилема где је Црква, тамо где је епископ или тамо где је заједница? Ту долази до првих подела идентитета Цркве, на заједништво и индивидуу, на епископа и евхаристију.

Ово ће се нарочито пројавити у животу западне Цркве, која ће извесно време клацкати између ова два израза Цркве, али ће ипак на крају превагнати епископ и он ће бити гарант постојања Цркве,

а на тој основи и сама институција свештенства. Овај проблем постојао је и на истоку. Нпр. постоји мишљење да Литургију служи Црква. Оваквим ставом Литургија постаје једна од тајни коју служи Црква. "Литургија више није израз Цркве, како је то било у првим вековима, већ је она продукт Цркве."⁵ Будући да се Црква више не поистовећује са конкретном литургијском заједницом, већ на пример са свештенством, па се каже да свештенство чини Цркву, тада њен идентитет на земљи јесте мисионарског карактера. Или, са друге стране, Црква је постала институција која нема свој модел постојања, него копира моделе других друштвених заједница и државне моделе, те се Црква на западу претворила у хуманитарну организацију, која има улогу ублажења бола, борбе за мир...

Есхатолошки моменат идентификације Цркве везан је за Литургију. Литургија је икона будућег века, односно читавог народа Божијег и читавог света око једног Господа Исуса Христа, Духом Светим. На истоку је Црква до дана данашњег остала везана за Литургију и богослужење, те народ и данас када иде на свету Литургију каже да иде у Цркву. "Због тога онај који не учествује у Литургији сад и овде, неће учествовати ни у будућем Царству."⁶ У овом контексту, Стари Завет такође пројављује реалност везану за будући век, када се каже да ће у последње дане доћи Месија и сакупити народ Божији, народ Израиљев на једном месту и основати Царство своје. Стари Завет је био сенка тог реалног догађаја, по речима Светог Максима Исповедника. Синагогални скуп је био пројава тог догађаја.

На крају, сам израз Црква, етимолошки указује на заједницу. Као што смо горе поменули, Свети Игњатије Богоносац каже да тамо где је епископ тамо нека буде и народ, јер тамо где је Христос тамо је и Црква. Овде видимо да светитељ директно упоређује Његово Царство са светом Литургијом. Он ће епископа окарактерисати као Христа, односно као икону Христову и рећи да је васкрсли Христос присутан тамо где су они који су око њега (епископа) и који сведоче то у пракси ломљења хлеба, односно литургијске заједнице. Свети Игњатије каже за епископа да стоји и да јесте, тј. да је епископ тип Бога на месту на којем стоји. Ово нам указује на сам израз типик, где и видимо да је читав литургијски типик направљен тако да показује епископа као Христа, односно да он стоји уместо Христа.

Напомене:

1 Митрополит Јован Зизјулас, *Еклисиолошке теме*, Беседа, Нови Сад, 2001, стр. 31.

2 Исто, стр. 33.

3 Исто

4 Еп. Игњатије (Мидић), *Предавања, Богословски факултет, Београд 1994.*

5 Исто

6 Епископ Игњатије (Мидић). *Сећање на будућност*, Београд, 1995, стр. 27



СВЕТЕ ИКОНЕ У ЖИВОТУ САВРЕМЕНОГ ЧОВЕКА



Свештеник Андреј Давидов се већ тридесет година бави иконописом. Последњих дванаест година изучава и обнавља изгубљену технику иконописања – енкаустику. Обновио је јединствене рецепте за пречишћавање воска и прављење воитаних боја. Насликао је мноштво икона, како методом енкаустике тако и комбинованом техником темпера-енкаустика. Отац Андреј говори о значењу икона у животу савременог човека и о томе како повезати рад иконописца са службом свештеника



Питање: Оче Андреј, реците нам како схватате значење иконе у животу верујућег човека?

Одговор: Икона је за верника ствар обична и поседневна. Често толико уобичајна да о разлогу због којег је саздана, ми и не размишљамо. На тај се начин односимо према многим стварима из нашег окружења. Ми, једноставно, знамо шта оне треба да буду, и замишљамо да знамо који је разлог њиховог постојања и какав је њихов најдубљи смисао. Ипак, кад би нас упитали да јасније изразимо то „знање“ ми би се збунили и не бисмо могли ништа да кажемо, или бисмо избацили неколико општих фраза.

Због чега је икона присутна у нашој вери? Какво је њено основно назначење? Због чега се она ствара? Ради прикључења човека небеској лепоти? Истина, добро и лепо налазе се у неразделивом јединству и по речима блаженог Августина, „лепота – то је блистање истине...“ Или, можда, као илустрација „Светога Писма за неписмене“ (како се понекад формулисало црквеним одредбама), ради проповедања хришћанства? Ради саздавања молитвеног расположења човека који долази у храм? Ради подсећања на светитеље и догађаје из црквене историје? Коначно, сви ти захтеви су важни и пресудни за икону.

Питање: Ипак, очигледно, постоји најдубља, коренита разлика између иконе и различитих врста религиозног сликарства?

Одговор: Нашој природи је својствена тежња ка реалном односу са светима, и Црква је од самог почетка веровала да је бојама насликана икона Господа Исуса Христа, Богородице или светога способна да у себи сачува и преда њихово присуство сада и овде. Икона, макар и не у пуноћи, „има у себи и предаје енергију Првообраза“. Сусрет са светим кроз његову икону је, по схватању Цркве, управо реалан сусрет, дијалог, лични контакт, а не просто интелектуална, контеплативна конструкција „Ја треба да мислим – представим себи, да то означава то и то...“ Присуство светога у иконописном делу је стваран, личносни контакт. Управо жеља и могућност општења са вечним, горњим светом, лежи у основи појаве иконописа као сакралне, црквене уметности.

Такво узвишено, тајинствено и, једноставно говорећи, застрашујуће у својој смелости схватање иконе може се потврдити огромним бројем светоотачких и богослужбених текстова. Како пише свети Григорије Ниски: „Образ (слика) је исто што и Првообраз, иако је он унеколико различит. Зато што





би схватање образа било немогуће утврдити, уколико он не би имао јасно изражене и неизмењиве црте. Онај ко посматра лепоту образа достиже такође познање Првообраза.“

Но пре свега то потврђују саме древне иконе својом потресном изражајношћу која активно призива човека.

Питање: Може ли савремени човек осетити тај призив и може ли му се одазвати?

Одговор: Данас се, авај, често јавља осећај да су савремени људи у многе изгубили способност за тако озбиљну перцепцију иконе. Наше сазнање је толико ограничено светским вредностима да је једва способно да осети живу везу између симбола и онога што он симболизује, образа и Првообраза. Но занемаримо ли ту везу, руши се комплетан смисао иконе. Нећемо успети да створимо иконе налик иконама древних иконописаца чија је уметност позивала на дијалог, која нам се обраћала и активно учествовала у нашем животу.

Понекад многим црквеним, верујућим људима, свештеницима, па и професионалним иконописцима икона која је устројена на тим принципима није потребна.

Говорили су ми пријатељи иконописци да су недавно добили посао да хитно направе велики иконостас, а посао су добили од стране ауторитета на високом положају. Нису све иконе биле готове. И у богато украшеном, позлаћеном, резбареном иконостасу требало је оставити празнине и то на централним местима. „Опростите нам, ускоро ћемо вам донети остатак.“ „Зашто, зар је то баш неопходно? Па и овако лепо изгледа.“ Овај трагикомични случај је карактеристична илустрација озбиљног проблема.

Питање: Какве су иконе данас „најпривлачније“ верницима?

Одговор: Од иконе се данас често захтева да буде другостепени део некакве опште „молитвене атмосфере“, на какву смо навикли да наиђемо у Цркви. Та се атмосфера описује речима као што су тишина, мир,

благославије. У њу спадају свечаност и величанственост коју гради тајанствено светлуцање и одблесци кандила и злата, многобројне фигуре светих исплетане линијама компликованих орнамената. Необичан, чаробан, мистичан простор. Наравно, таква осећања су неопходан део религиозног живота верника. Храм треба за нас да буде очев дом, треба да нам је свој, срдчан, познат, топао и привлачан.

Но, јавља се осећање да се слика која призива, која је оријентисана на жив однос, често веома захтевна, која није једоставна, и која је „испитивачка“ (како се прекрасно изразила византолог Олга Попова), не уводи лако у такав простор и такође је у стању да разруши удобност материнског спокоја описане атмосфере.

Треба признати да то чудо сусрета са дубином и тајном Првообраза, које проживљавамо приликом пажљивог удубљивања док стојимо пред древним иконама, одзвања диссонансом у сложеним и за нас уобичајним околностима. Да ли је у тим околностима прихватљив узнемирујући „испитивачки“, захтеван, призивајући изглед, на пример, кремаљског Спаса *Љутито Око* из четрнаестог века, који спаљује (претвара у пепео) све наше „одвећ људско“, дремљиво и инертно? Или толико „неспокојан“ у уобичајном смислу образ Спаситеља из манастира Свете Катарине на Синају, најстарија од сачуваних икона Христа, из шестог века.

Шта чинити? Могу ли бити у корелацији у једном архитектонском пространству тежња макар и ка духовном, но комфорном, и ватрено сведочење вере? Желимо ли, јесмо ли спремни да уложимо такав напор и прихватимо, у за нас уобичајеној атмосфери савременог храма, образе средњовековних иконописаца, који горе духовним огњем, који нас призивају са зидова древних храмова? А може бити да ми сами стварамо и организујемо атмосферу нашег храма, која исходи из природе наше религиозности? Шта ми, уствари, желимо да обновимо, обнављајући древну уметност иконописања: стилске форме или основни садржај?

На свакодневном плану осећа се огромна разлика између менаталитета савре-



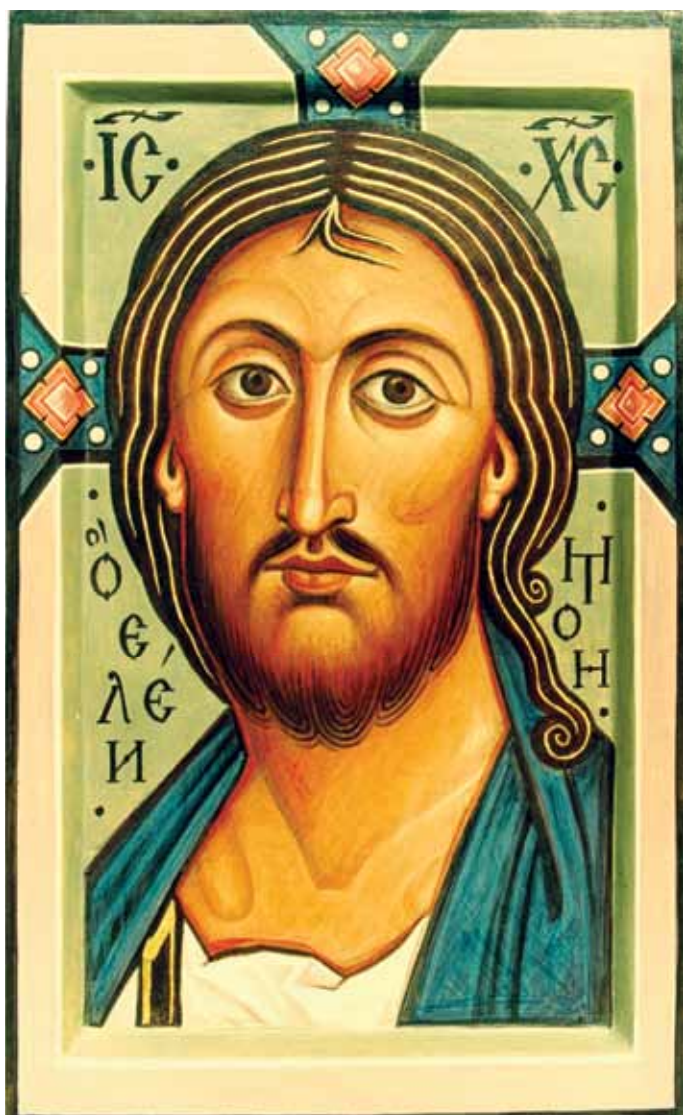


меног човека и тог система схватања света, који је породило молитву и поклоњење икони. Данас су најпотребније иконе са „неутралним“, избалансираним представама. Оне споља подсећају на древне образце, али се у односу на њих веома разликују по задатку који треба да испуне. Њихова сврха је ограничена: створити општу позадину одређеној атмосфери и расположењу.

Најзад, свако је сам одговоран за степен озбиљности свог односа према икони, но уколико ми изнутра нисмо сагласни таквом снижавању задатка иконе, неопходно је да се вратимо његовом изворном црквеном разумевању, у којем видљиво постоји Првообраз.

Питање: Помаже ли вам живо искуство свештенослужења у стварању икона?

Одговор: Када постојано служиш у храму почињеш да на специфичан начин схваташ његов простор, осећаш захтеве задане његовом архитектуром. Стараш се да не нарушиш унутрашњу целовитост тог простора, већ да са њом будеш у складу, да радиш тако да свака икона или зидна композиција изгледају као да су рођени из недара постојећих архитектонских услова, да се налазе на свом ме-



сту. Саме иконе ствараш да не буду само део ентеријера, већ активни учесници богослужења које ти сам савршаваш. Зато је поживети и послужити на том месту на којем ћеш радити као уметник, осетити га и разумети, веома корисно за иконописца.

Ево, на пример, у Пскову сам четрнаест година служио у храму из дванаестог века. За то сам време променио три концепције у своје раду, док се нисам утврдио у оној, која највише одговара управо том простору. Кад сам почео да осећам тај простор као „кичму“, схватио сам да су градитељи дванаестог века саздали у тој грађевини веома моћну, јарку и верну интонацију, и мој задатак је био да је не нарушим, већ да је правилно појмим и да на њу одговорим. Интересантно је да је управо тада, када сам почео да перципирам зависну и подчињену улогу мог сликарског рада у односу на задану архитектуру храма, ту и тамо почела да ми долази, не промишљено, не схематизирано, него слободно, идеја како и шта је потребно урадити.

Ипак, много је иконописаца који нису свештеници, а који умеју да створе изванредне иконе. Но, једно је када радиш у храму који одлично познајеш и у којем живиш, служиш, молиш се годинама, а друго је када дођеш по позиву у некакав град ради конкретно погођеног посла, завршиш га и одеш. У овом другом случају посао може бити веома добро и професионално изведен, но ствар није само у томе. Сваки храм, поред захтева које намеће архитектура, које свако не може да осети за неки кратки период, има и своју парохију. А то су конкретни људи, сваки са својим проблемима, радостима и невољама. Управо се за њих сликају иконе у храму! Ниједан свештеник не може да престане да постојано размишља о својој парохији, и када почнеш непосредно да адресираш, да се у свом раду обраћаш живим личностима које познајеш, који су ти драги, који се зову Андреј, Константин, Светлана и тако даље, у твом се раду појављује специфичан квалитет и разумевање. Твоја се икона не уноси у храм извана, него се рађа унутар вашег заједничког живота у вери и Цркви.



Разговор водила Ана Курскаја
25. августа 2008. године
Превоо са руског: Дејан Манделц



ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

СЛАВА МАНАСТИРА КАЛЕНИЋ

Празник Ваведeња Пресвете Богородице и ове године, када се прославља јубилеј шест векова трајања, свечано је прослављен у манастиру Каленића. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је у среду 3. децембра, у навечерје празника, свечано бденије, а сутрадан, на сам празник, и Свету архијерејску литургију, уз саслуживање више свештеника и ђакона Епархије шумадијске, у оквиру које је и пререзан славски колач.

У својој архипастирској беседи Преосвећени је говорио о поуци коју овај празник пружа данашњим хришћанима. Разлог због кога су Богородицу још као девојчицу њени Свети родитељи Јоаким и Ана одвели у храм био је, по речима црквеног песника, да стекне свето васпитање „да у храму она освети своју душу, свој ум, да освети своје срце, своју вољу, боље речено да освети цело своје биће, јер човек је због тога и саздан да буде свет. То Бог хоће од нас, да се осветимо, да се посветимо, да живот наш буде светиња.“ Зато је неопходно „да не тражимо оно што је себично, што Богу и Богородици није мило, већ да тражимо оно најпотребније, а то је да се осветимо и да се посветимо и да примењујући то свето васпитање васпитавамо своју децу.“ У свом животу примењујући то свето васпитање Пресвета Богородица показала се као живо ходајуће јеванђеље, живи храм Божији и тако остала нама вечни узор и заступница пред Богом.

КАНОНСКА ПОСЕТА СЕЛУ БАЊИ

У недељу, 7. 12. 2008. године, на празник Свете великомученице Екатерине, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у храму Светог Илије у Бањи код Аранђеловца уз саслуживање више свештеника и ђакона Орашачког намесништва.



Након недељног јеванђелског зачала о милостивом Самарјанину владика Јован је у беседи објаснио да је његова порука како треба да живимо у овом животу да бисмо задобили Царство Небеско. Ову дивну причу о милосрђу и љубави Христос је изговорио одговарајући на кушање младића Јеврејенина који добро познавао Стари Завет. Као и у другим одломцима у Јеванђељу и овде Господ открива себе као Човекољубца, јер својом љубављу надилази људску злобу и показује да и наше слабости може да преокрене и да нам открије радост новог живота у Царству Небеском, које почива на љубави и милосрђу.

Након службе радост Евхаристије продужена је за трпезом љубави коју је организовала бањска црквена општина и надлежни свештеник.

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ПАЈАЗИТОВУ



Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован у недељу 14. децембра 2008. године, на празник Светог пророка Наума и Светог Филарета Милостивог, по први пут је служио Свету архијерејску литургију у цркви Свете Тројице, у селу Пајазитову.

Мноштво народа овог питомог и топлот шумадијског села које се налази на петнаестом километру северозападно од Крагујевца, дошло је да дочека свог архијереја, и да узме учешћа у Светом Богослужењу.

Обраћајући се верном народу речима духовне поуке владика Јован је изразио радост што се по први пут налази у овоме храму. Бити на Литургији значи бити у заједници са Богом, а то значи бити причасник Тела и Крви Христове. Сјединити се са Богом једино је могуће кроз причешће у заједници једних са другима. Вера је та која нас покреће и која нам даје снаге да спознамо Истину, тј. Христа, и да

Из летописа



останемо у Истини. Ходити у Истини значи ходити са Христом и у Христу, а то значи сјединити се са Њим сада и овде у Царству Небеском. То је наш крајњи циљ, речи су нашег Владике. Одговоре на сва питања једино можемо наћи у Светоме Писму, тој вечној књизи живота. А да би речи које налазимо тамо биле делотворне потребна је јака и чврста вера. Владика се осврнуо и на дирљиву причу описану код Еванђелисте Луке, зачало 66. (12, 16-21), о безумном богаташу. Упозорио је да поготово данас морамо водити рачуна да материјално не исплива на површину, и да зарад тог материјалног не заповставимо оно духовно, на чему почива наша породица. Бити умерен у свему и водити рачуна да се не огрешимо јени о друге. Потврду ових речи на крају своје беседе Владика налази у дубокој поуци Светог Јована Златоустог, да поред нас који имамо све постоје они који су гладни, који су жедни, који немају крова над главом. Зато морамо помагати једни другима. По одслуженој Литургији у дому честите и угледне породице Ђорђевић приређена је заједничка трпеза љубави.

Црква у Пајазитову је једна од ретких цркви брвнара, не само у Шумадији, него и у целој Србији, у којој се врше богослужења. Припреме за подизање цркве отпочеле су у марту месецу 1943. године. Црква је посвећена Светој Тројици, па је и црквена слава Други дан Тројица. Радови су завршени крајем маја месеца 1944. године.

СЛАВА МАНАСТИРА ГРНЧАРИЦА

На празник Светог Николаја Мирликијског, 19. 12. 2008. године, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију и пререзао славски колач поводом храмовне славе у манастиру Грнчарица код Крагујевца, уз саслужење више свештеника и ђакона епархије шумадијске.

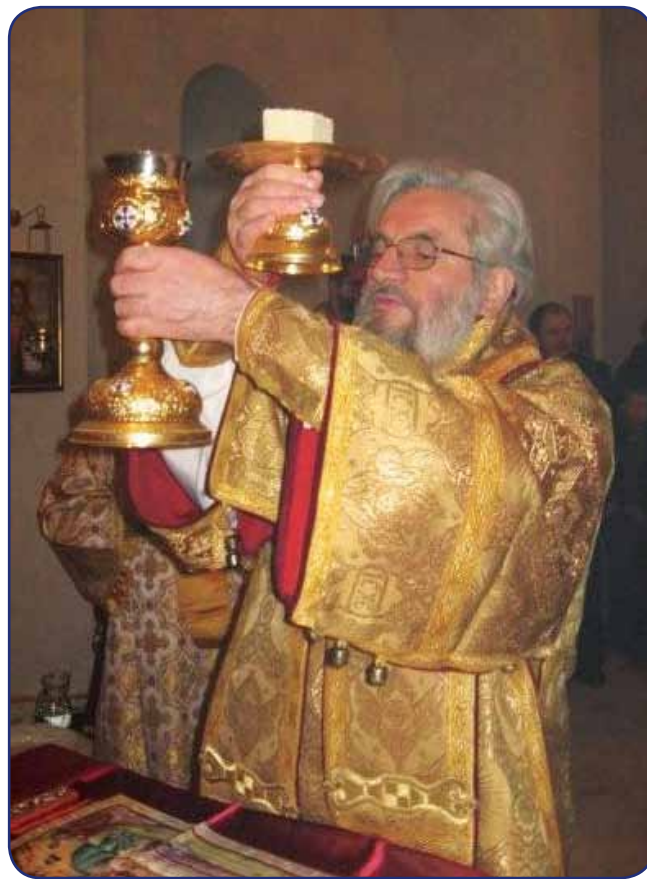


У својој беседи владика Јован је говорио о Светом Николају као хришћанину који је испунио Господњи позив из Беседе на Гори и засветлео светлошћу свог врлинског живота пред људима да би видели његова добра дела и прославили Оца нашег који је на Небесима. Заиста, Свети Николај је

оставио дела којима се вера хришћанска показује и доказује. Зато је он многе људе утешио, како својим даровима тако и својим јеванђелским примером.

ЛИТУРГИЈСКО СЛАВЉЕ У БРЕЗОВЦУ

У Еванђелској радости, трудом и несебичном љубављу Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, у древном манастиру Светих Архангела подно Венчаца, у недељу по Никољдану 2008. лета Господњег, уприличено је свето Евхаристијско славље. Архијерејску Литургију служио је Отац наш и Епископ Јован, уз саслуживање високопречасног протојереј-ставрофора Миће Ђирковића, високопреподобног игумана ћелијског јеромонаха Макарија, пречасних отаца Бранислава Бороте и Милована Ранковића, јереја из Аранђеловца и тројице ђакона.



Изузетно молитвен, дубоко садржајан и благословени источник пуноте увеличало је присуство верног народа у знатном броју, тако да је препуна манастирска црква одисала љубављу и топлином ранохришћанских времена. Круну свештеном доживљају даривали су причасници у великом броју, кроз које смо јасно сагледали истинску тежњу нашег верног народа ка опитној Литургији, односно ка потпуном учешћу у самом животу свете Цркве.

Дочекујући Преосвећеног Епископа након много деценија, умилним звуком испуњавајући шуме око манастира топлином и срца верника милином, венчачко звоно објавило је темељну и потпуну обнову заспале Светоархагелске обитељи, коју, ако Бог да



да обновио у сваком смислу, примићемо изобилне дарове Духа Светога. Благодарећи Богу, летописац ће великим словима ову радост предати наслеђу у чување.

*Настојатељ манастира Брезовац
Сава (Богдановић), синђел*

ДУХОВНИ ЦЕНТАР САБОРНОГ ХРАМА

Духовни центар Саборног храма „Новомученици крагујевачки“, дана 26. децембра имао је разговоре са верним народом. На тему „Тумачење блаженстава“ говорио је јереј Дејан Лукић. Отац Дејан је на веома сажет начин протумачио прва два блаженства: „Блажени сиромашни духом и блажени који плачу“. Сиромаштво духом је смиреноумље, смиреност и смерност. Основна врлина из које се све рађа јесте смиреноумље. Онај ко нема смирености нема ни других врлина. Смиреност је Бога учинила човеком, јер није Бог морао да постане човек, али Он то чини из своје смирености и човекољубља. Темелј хришћанске философије је смиреноумље. Сиромашни духом су они који су сиромашни од греха, а богати су врлинама и врлинским животом.

Говорећи о другом блаженству отац Дејан је истакао да је ово блаженство повезано са истинским покајањем, јер нема покајања без истинских суза. Сузе спирају грех, исто као што вода при крштењу спира прародитељски грех. Један од највећих духовних дарова је дар суза. Свети Јован Златоусти говорећи о дару суза каже: „Неће нас Господ питати да ли смо васкрсавали мртве или друге ствари радили, али ће нас питати да ли смо плакали.“ Није сваки плач спасоносан и плононосан. Постоји јеванђелски плач, који доноси спасење, то је плач због наших грехова. А плач овог света је плач безнађа, тај плач не доноси спасење.

Срећко Зечевић, јереј

МАТЕРИЦЕ У СТАРОЈ ЦРКВИ КРАГУЈЕВАЧКОЈ

Чини се да није случајно да Стари завет добија своје литургијско испуњење у недељи Праотаца, када већ традиционално епископ шумедијски Јован служи Свету архијерејску литургију у такозваној крагујевачкој Старој Цркви. У животима верних шумедијске епархије Стари и Нови завет нису само делови Светог Писма већ су пројектовани кроз животе свих евхаристијских учесника, кроз личност Господа нашега Исуса Христа, који је као нестворен утемељење Старог завета, а као рођен остварење обећања Бога Оца да ће у свет послати Спаситеља, а самим тим и испуњење у суштини и смислу Новог завета.

Зато у недељи Праотаца верни народ Старе Цркве има посебну привилегију да Стари и Нови завет литургијски проживи својим епископом. Баш као што је Господ Исус Христос остварење Старог и темелј Новог завета, те сама суштина садржаја Светог Писма, тако је владика Јован као примарни литург присутност Господња, те отелотворење и оваплоћење у присутности народа, самим тим свецело исуњење Старог али и Новог завета.

Ове године, владика Јовану су саслуживали ректор богословије Светог Јована Златоустог др Зоран Крстић, те протојереји ставрофори Саво Арсенијевић, Милић Марковић, Драгослав Степковић и Рајко Стефановић као и протонамесник Милан Благојевић. Стара Црква је као и сваке године била претесна да прими све верне који су дошли и из других парохија. Беседу је одржао епископ Јован обраћајући се најпре мајкама али и



оним девојкама које тек треба да ступе у брачну заједницу, наглашавајући важност мајке као „радионице живота“, и опасност која прети да безбрачне девојке под утицајем светског живота постану „радионице смрти“, и поново указао на проблем са којим се Србија већ деценијама суочава, који је тих али свагда присутан, опаснији од било какве војне или политичке претње, а то је проблем који сви познајемо под називом Бела куга.

Након одслужене Свете литургије и причешћа народа, епископ Јован је са народом и свештенством прешао у храм посвећен Часном Крсту, који се такође налази у порти Старе Цркве, а који је тек преуређен у крстионицу. Овом послу је у потпуности био посвећен господин Љубиша Маринковић, који је донацијама и личним свакодневним трудом, залагањем, па чак и непосредним интервенцијама, омогућио да Стара Црква, као у древна времена, има своју посебну крстионицу. Због свега овога господин Љубиша Маринковић је одликован орденом Крађорђевог звезде, што представља не само признање за његов труд, већ и подстицај свим трудбеницима који Богу служе својим градитељством које нам је тако преко потребно.

Сада у Старој Цркви не постоји више ни један разлог да се крштење обави ван Свете Литургије и са потпуним погружењем како је то архијерејски намесник лепенички отац Саво Арсенијевић апострофирао.

Након освећења крстионице, владика Јован је посетио службене просторије Старе Цркве где је уприличен пријем за све верне присутне на литургији. Након тога, председник Црквене општине господин Вукмир Миленковић је приредио свечани ручак у ресторану Нептун за све служитеље Старе

Црква Светог Писма



Цркве као и за goste. Овим су у најбољем светлу прослављене Материце уз литургијску радост и радост освећења нове крастионице.

Мирослав Василијевић, ђакон

СВАКОДНЕВНЕ ЛИТУРГИЈЕ У ХРАМУ СВЕТЕ ПЕТКЕ

Свакодневно служење светих Литургија и акати-ста у храму Свете Петке, у крагујевачком насељу Виногради, у периоду дужем од месец дана, а по благослову нашег Владике, Епископа шумадијског Господина Јована, донело је у петак, 26. децембра 2008. године, врхунац Божије објаве – током архијерејског служења свете Литургије потекло је на иконостасу свето миро, наочиглед свих служаш-чих и верног народа.



Подсећамо да је Црква Божија у Виноградима, након назнака у новембру нарочите Божије благодати кроз мироточење престоних икона, добила благослов Епископа шумадијског Господина Јована за свакодневно служење Светих Литургија и акатиста Светим арханђелима. Архијерејски благослов је укрепљен и посебним старањем Епископа – наш Владика је у цркви Свете Петке началствовао на деветнаест Литургијских сабрања. Благодарехи Епископовој љубави и бризи према овој светињи, верни народ је из дана у дан усрдно, у све већем броју, долазио у цркву и молитвено учествовао у Евхаристијској радости која је била увећана јеванђелским поукама које је Владика Јован редовно упућивао својој пастви. Потврдило се да тај учитељски и молитвени благослов прати милост и благодат Божија која се пројављује кроз мироточење икона у овом храму.

Оваква изобилна Божија благодат, која нас посећује ових дана, живи је доказ да је света Литургија лек за бесмртност, како каже свети



Игнатије Богоносац у Посланици Магнежанима (6, 2), радионица бесмртности, место спасења, догађај Царства небеског.

Све ово што се догађа у цркви Свете Петке у Виноградима је потврда суштине православног учења: Епископ у Цркви, овом приликом наш Епископ, је личност од које почиње свака иницијатива и који уједињује све службе у Цркви, који је жива икона јединства у Христу.

Драган Брашанац, протонамесник

БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ У ЈАГОДИНИ

У сусрет Богомладенцу – тако би можда најсликовитије описали духовну радост у Недељу Светих Отаца, 4. јануара у Новој Цркви у Јагодина. Наиме, хор Светих апостола Петра и Павла одржао је концерт са почетком у 18 часова. Повод и једина тема је приближавање најрадоснијем празнику, Оваплоћењу Сина Божијег и рођењу Звезде која је пружила наду људском роду и која још увек сија оном витлејемском светлошћу у нашим срцима. И ми не само да пасивно чекамо тај дан, него се активно и припремамо за њега са великим очекивањима и са нескривеним надањима која се из године у годину не само историјски понављају, него се и проживљавају и доживљавају као нешто што је реално. Поред хора Светих апостола Петра и Павла концерт су својим учешћем обогатили и оплеменили ученици ОШ “17. Октобар” са својим вероучитељем Борисом Милосављевићем, као и гости из Крагујевца катедрални октет “Свети Роман Мелод”. Пошто је Божић празник даривања, после концерта нашој деци учесницима, као и оној која својим залагањем и учествовањем умногоме доприноси животу Цркве, обезбеђени су божићни пакетићи. Ова година је и јубиларна за Петропавловску Цркву јер се прославља 110 година од освећења храма. Поводом ове прославе отпочета је и велика обнова храма, уведено је подно грејање, почиње се са изградњом палионице свећа и са уређењем порте. Тако да је ова прослава уједно и почетак духовних свечаности које ће пратити овај велики јубилеј, како би га што свечаније и достојније прославили и како би Црква засијала и оним лепшим, духовним сјајем.

Миломир Тодоровић, ђакон



ПРАЗНИК РОЂЕЊА ХРИСТОВОГ – СТАРА ЦРКВА У КРАГУЈЕВЦУ

Христово рођење као и празници који му претходе, са великом радошћу прослављени су у Старој Цркви. Светом Литургијом на Бадњи дан отпочело је празновање Христовог Рођења. У вечерњим



часовима одслужено је велико повечерје са свечаним празничним јутерњем. Част да унесе бадњак припала је као и ранијих година градоначелнику Крагујевца господину Верољубу Стевановићу заједно са Вукмиром Миленковићем и Љубишом Маринковићем. Градоначелник је пожелео свештенству и народу пуно љубави, слоге, мира и добре воље којима зрачи лик витлејемског Богодетета. Верни народ са својим свештеницима отишао је у Саборни храм и учествовао у заједничкој молитви и паљењу бадњака које је предводио Епископ шумадијски господин Јован. Сутрадан, на Светој Литургији у Старој Цркви сабрало се мноштво верног народа да се најприсније сједини са Господом Христом окушајући од Његовог Тела и Крви, са вером да Светлост Рождества остаје са нама у векове. Божићну посланицу Патријарха Павла која нас поучава да Витлејемска звезда свагда стоји и светли над светом, прочитао је ђакон Мирослав Василијевић. После Свете Литургије верници су једни другима честитали овај велики празник са жељом да у нама и међу нама, у породици и друштву, завлада толико потребни „мир и добра воља“ који се наглашавају у анђелској химни над витлејемском пећином у ноћи првог Божића.

ДРУГИ ДАН БОЖИЋА У СТАНОВУ

Други дан Божића је посвећен Пресветој Деви Марији. Ово је један од најстаријих Богородичних празника и у литургијском календару носи назив Сабор Пресвете Богородице. У православном богослужењу се други дан Великог празника назива „сабор“ – синаксис. Црква се на тај дан сећа оних личности и тема које прате главни догађај Великог празника и слави их. Ове личности и теме остају у позадини Великог празника како би суштина самог Великог празника била што јаснија. Тако се на први дан Божића слави искључиво Оваплоћење; други дан је посвећен Богородици, када се поштује њена девственост, јер је божанско рођење неодвојиво

од тајне девствености. На овај дан Сабора Пресвете Богородице у Станову у храму Светог великомученика Пантелејмона, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију уз саслужење братства храма Великомученика Пантелејмона. Радост Евхаристијског сабрања употпуњена је причешћем верног народа. На Светој Литургији је прочитана Божићна посланица Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована. У посланици Владика Јован је нагласио да: „У речима Божићног поздрава *Христос се роди*, којим се поздрављамо у овим благословеним данима који долазе, садржан је поздрав и позив. Поздрав, јер је човекољубиви Господ на данашњи светли дан – Божић, сишао у људско тело, обасјао га божанском светлошћу, и испунио га божанском истином, добротом и красотом. Позив, јер је Он сишао да нас уздигне у небеске висине, позивајући нас да се очистимо од сваке прљавштине, од сваког греха и зла, од сваке страсти и порока и испунимо божанском истином, божанском добротом, божанском красотом. Празнујући Божић, празнујемо рођење Бога у телу човечијем, и препорођај човека у Божијег човека. Зато у овом нашем поздраву *Христос се роди* и отпоздраву *Ваистину се роди* изражавамо смисао и сав програм нашег хришћанског живота, јер је у том поздраву формула и лозинка спасења.”

Срећко Зечевић, јереј

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У МАНАСТИРУ ЋЕЛИЈЕ



Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован на дан Светог првомученика и архијакона Стефана 9. јануара 2009. године служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ћелије код Лазаревца. У древној манастирској храму који је посвећен Светом великомученику Георгију све је одисало изузетношћу духовног славља, које је уприличио високопреподобни јеромонах Макарије (Тошић), настојатељ ове свете обитељи, поводом своје крсне славе. На Светој Литургији прочитана је божићна посланица Владике Јована, која је присутне обрадовала и умудрила. Литургијско славље настављено је трпезом љубави, на којој се присут-

Црква Свети Василије



ним гостима бираним и пригодним словом обратио вископреподобни синђел Сава, настојатељ манастира Венчац, пожелевши благочестивом оцу Макарију да кроз дуг живот Бога славећи са својом братијом, часно Цркви служи и прославља своје крсно име.

искушеник Владимир Андрејевић

НЕДЕЉА СВЕТИХ БОГООТАЦА

У недељу по рођењу Христовом коју је Црква посветила успомени светих Богоотаца, најближих Христових сродника по телу, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Дивостину. Недеља Богоотаца јесте недеља у којој се помињу и славе цар и пророк Давид, помазаник Господњи и праобраз Христа помазаника Божјег, праведни Јосиф заручник и свети Јаков брат Христов по телу, први епископ Јерусалимски. То је дан који је посвећен и Светим младенцима витлејемским пострадалим по наређењу крвожедног Ирода, када су многа деца мученички пострадали. Епископу шумадијском Г. Јовану је саслуживао протојереј Александар Станковић. На Светој Литургији прочитана је божићна посланица Владике Јована.

СЛАВА НОВООСВЕЋЕНЕ ЦРКВЕ У МАРШИЋУ

Након неколико година градње, у мају месецу прошле године, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован осветио је у Маршићу, приградском насељу Крагујевца велелепни храм посвећен великом Кападокијцу и васељенском учитељу Светом Василију Великом. Забележено је тада да је гост био епископ жички, Преосвећени Господин Хризостом, и да је тај чин био још једна потврда да Господ у Шумадијској епархији увек чини нешто ново због искрене вере и усрдних молитава народа и свештенства на челу са својим Епископом. Храм у Маршићу једини је у Шумадијској епархији посвећен светом Василију Великом, али радује што и у другим местима Цркве Божије у Шумадији ничу храмови посвећени ранохришћанским оцима, Светом Григорију Богослову (Грошница) Светом Атанасију Великом (Селевац), Светим Трима јерарсима (Топола)... И овогодишњи дан (14. јануар) када се прославља Свети Василије – патрон маршићке цркве, у овом насељу очекивао се са узбуђењем, јер је славску Литургију служио Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован. И поред изузетно хладног времена, окупило се много верног народа, што је још један доказ да су мештани Маршића заслужили ову изузетно уређену цркву. Епископу су саслуживали протојереј-ставрофор Саво Арсенијевић, архијерејски намесник лепенички, крстоносни игуман Евтимије, настојатељ манастира Јошанице, јереј Бранислав Матић и јереј Владимир Ћирковић. На Литургији је певао хор Оплепац из Тополе, који годинама увеличава црквену славу широм Шумадијске епархије. Проповед преосвећеног владике Господина Јована била је пуна правих хришћанских поука из свакодневног

живота, почевши од врлине љубави, преко времена и свега онога што нас окружује, а што прослављамо кроз празнике ових дана. Било је доста причесника, што, хвала драгоме Богу, радује све, јер видимо да је пробуђена свест нашег народа, пре свега мукотрпним залагањем нашег Епископа, да се причешће не везује само за пост већ да што чешће приступамо Светој Чаши. Након одслужене Литургије, Епископ је осветио темеље новог парохијског дома који ће, очекују сви, ускоро допринети унапређењу црквеног живота у Маршићу. За све учеснике у основној школи „19. октобар“ приређена је трпеза љубави, што је још један пример плодне и сврсисходне сарадње наше Цркве са просветом. И овај молитвени скуп показао је да резултати које у свом пастирском раду показује парох маршићки Бојан Димитријевић могу послужити за пример другима.

Бранислав Матић, јереј

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У МАНАСТИРУ ДЕНКОВАЦ

У четвртак 15. јануара 2009. године, на дан Светог Преподобног Серафима Саровског, обележен је и молитвено прослављен имендан високопреподобног игумана Серафима, настојатеља манастира Денковац. Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован. Са епископом су служили отац Сава, игуман манастира Брезовац, јеромонах Макарије, игуман манастира Ћелије, јеромонах Јован, игуман манастира Сисојевац, свештеници Немања Младеновић, Јадран Димовски, Иван Цветковић, Бранислав



Матић уз саслуживање ђакон Дарка Павловића и епархијског ђакон Ивана Гашића. Литургијско сабрање поткрепљено је надахнутом беседом Владике Јована. Владика је своју беседу посебно посветио потребама монаха, наглашавајући важност смирења и послушности као императива за спасење. Након одслужене Литургије Владика Јован обишао је радове на храму Светог Николаја Српског, и похвалио напоре које игуман Серафим улаже да се ова Светиња која носи име највећег Србина после Светог Саве, у што скоријем року заврши. Литургијско славље настављено је трпезом љубави.

Сретко Петковић, протонамесник



АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У БЕЛОШЕВЦУ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован на дан Светих Мученика Јулијана и Василиса и Светог Григорија Охридског, 21. јануара 2009. године, служио је Свету Архиепископску Литургију у



Храму Светог Кнеза Лазара у Белошевцу. Владики је саслуживало братство храма на челу са протојерејем Милованом Антонијевићем. После прочитаног Светог Јеванђеља Владика Јован се обратио верном народу. Од наше вере зависи и наш однос према Богу. Да би смо узрастали у вери потребно је да имамо смирење, љубав, веру, наду. Све је могуће човеку који верује. Очистити своју душу и своје срце значи пронаћи пут ка правој вери. Права вера се огледа у сталном и непрестаном преиспитивању себе. Пример нам по Владикиним речима пружа Свети апостол Павле. Апостол Господњи на једном месту каже: „Ко мисли да стоји нека се чува да не падне.“ Ове дивне и пре свега мудре речи Светог апостола чувају нас од опаке болести која се зове прелест. Слаби и нејаки, каткад толико самоуверени у себе, као да не видимо своје људске мане и слабости, покушавајући да их по сваку цену пренесемо на друге. Заслепљени највећим грехом проузрокованим палом и огреховљеном природом, свесно или несвесно разарамо све око себе, уносећи немир у своју породицу, чак и у Цркву Божију. Вечно раширене Божанске Руке као да не допиру до нас. На крају ове поучне и надахнуте беседе Владика Јован је замолио Премилостивог Господа да нам дометне праве и истините вере. Уједињени кроз веру, наду, и љубав, праштајући једни другима покајањем стичемо Царство Небеско.

ПРЕДАВАЊЕ У ДОМУ КУЛТУРЕ У ВАРВАРИНУ

Под покровитељством Завода за заштиту споменика културе, у четвртак 22. јануара 2009. године, у просторијама читаонице Дома културе у Варварину госпођа Марина Лукић-Цветић одржала је предавање на тему „Сакрални објекти општине Варварин“. Ово вишеструко корисно предавање указало је становницима општине Варварин на

значај већине Храмова и капела који постоје у овој општини. Систематично излагајући, госпођа Лукић-Цветић је уз мноштво историјских и архитектонских података предочила изузетну важност за очување ових Храмова, јер они нису само траг у времену већ показатељи вере, упорности и љубави једног народа према Богу, вери и отаџбини. Овим предавањем, започет је процес заштите и очувања Храмова у општини Варварин.

Срђан Миленковић, јереј

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У КРАГУЈЕВЦУ

Преподобни Теодосије је био родом из Кападокије из места Могаријаси. Као младић посетио је Симеона Столпника, и он му је прорекао велику славу духовну. Са једном кадионицом у коју је ставио хладно угљевље и тамјан, Теодосије је тражио место где ће да оснује манастир. Он се зауставио на оном месту где се угљевље и тамјан разгорело само од себе. Ту се настанио и почео се подвизавати. Код њега су долазили монаси разних језика. Теодосије је саградио по једну цркву за сваки језик, и тако се служба Божија појала и на грчком, и на грузијском и на јерменском језику, итд. Али у дан Литургије сва братија се сабирала у Велику цркву, у којој се служило на грчком. Због свог живота Бог га је обдарио даром чудотворства. Упокојио се 529. г. На дан великог светила цркве Христове, Теодосија Великог, 24. јануара, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету Архиепископску Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу. После одслужене Литургије Преосвећени Владика извршио је Свету тајну крштења и миропомазања, крстивши малог Јована сина Драгана и Наташе Вукићевић из Крагујевца. Владики су саслуживали свештеници Саборног храма Драгослав Милован и Зоран Врбашки.

Срећко Зечевић, јереј

ПРВО ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У АРХИЈЕРЕЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ ТЕМНИЊКОМ

На празник Свете великомученице Татјане, 25/12. јануара 2009. године у селу Поточац (Архиепископско намесништво темнићко) Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архиепископску Литургију и том приликом у току Свете Литургије крстио Петра, сина надлежног пароха јереја Радована Газдића. Ово је први пут да се у овом намесништву врши Литургијско крштење, те је овај благословени догађај био нарочити празник за мештане овог села као и за све учествујуће у Литургији. Пре почетка Свете Литургије Владика Јован осветио је нови палионик за свеће који је сазидан са јужне стране Храма Преподобне матере Параскеве, иначе дар господина Бранислава Митровића. У својој беседи Владика Јован богонадахнуто је говорио о смислу и значају свете тајне крштења, указујући на значај благодати Божије која се током крштења излива на новокрштеног.

Црква Светог Василиса



Говорећи о значају благодати владика је нарочито ставио до знања да ми благодат или умножавамо или губимо те је на родитељима и куму велика одговорност према новокрштену Петру. Након завршене Свете Литургије, Његово Преосвештенство, сви присутни свештеници и сав верни народ, узели су учешће у трпези љубави коју је припремио домаћин јереј Радован Газдић.

Срђан Миленковић, јереј

СВЕТСАВСКА ДУХОВНА АКАДЕМИЈА У ЈАГОДИНИ

У понедељак, 26. јануара Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Јован служио је бденије у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини уочи празника Светог Саве. Седму годину заредом Јагодинска црквена општина и вероучитељи у част и славу Светог Саве организују Светосавску недељу са различитим културним и спортским садржајем. Већ у петак, 23. јануара, у хали спортова је организован велики Светосавски турнир у сарадњи са свим средњим школама. Турнир је имао изузетан одзив и такмичења су одржана у три спорта: фудбалу, одбојци и рукомету. Као врхунац турнира одиграна је и ревијална утакмица између вероучитеља и професора физичког васпитања. Пошто је човек икона Христова, психофизичко биће тело је итекако важан део човековог бића, јер, како каже отац Георгије Флоровски, душа је без тела фантом, а тело без душе леш. Тиме је послата порука свим младим људима да се Црква брине о младом човеку и на овакав начин и да афирмише здрав начин живота како би као здраве и јединствене личности остварили и онај задати циљ човеков – јединство са Богом. Свечано бденије је служио Владика са јагодинским свештенством после кога следи Светосавска духовна академија. Академију је оворио Владика пожелевши добродошлицу свима и истовремено је похвалио наш досадашњи труд и искуство у организовању академија, нагласивши да Јагодина само може да буде узор свим осталим градовима у Шумадијској епархији. Владика је наградио најбољи овогодишњи светосавски темат "Иза Светог Саве остао је траг светао" Иване Лазић ученице прве године Гимназије "Светозар Марковић". Пошто је Свети Сава личност која са-

бира и просвећује све нас, управо је и ова свечаност сабрала целу Јагодину. Од деце из вртића, основних и средњих школа, културно-уметничког друштва, позоришта, свештенства, локалне власти и многих других. После тога Владика је по традицији гостовао на локалној телевизији Јагодина, где је говорио о Светом Сави, Црквено-народном сабору на Спасовдан 1221. године у Жичи, уметности у то време, као и о човеку (његовој бесмртности), о његовој вези са Светим Савом и о потребама данашњег човека и његовом спасењу. Тиме су још једном верници овог дела епархије имали прилику да чују свога Владика и да из његовог богатог духовног искуства извуку доста поука. Данашњи дан Светог Саве је литургијски прослављен у свим јагодинским храмовима, а касније је та прослава настављена и у свим школама, како и доликује да се слави наш Светитељ и Просветитељ.

Миломир Тодоровић, ђакон

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Лета Господњег 2009. Српска црква слави Светог Саву првојерарха, учитеља, просветитеља, сејача свега доброг и благоразумног и узвишеног у роду нашем. Тешко је наћи грандиозну личност не само у нашој историји, него и у историјама дру-



гих народа, чиј ореол и харизма ни у једном временском периоду нису ни потамнели ни застарели. Личност која је толико актуелна и савремена и око које се у сваком времену могу сабрати сви људи добре воље без обзира на политичке, идеолошке и филозофске погледе и ставове. Та личност је Свети Сава. На празник Светог Саве, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, на којој је у чин чтеца произвео Миломира Стефановића, сина свештеника Рајка Стефановића архијерејског намесника крагујевачког. Радост литургијског сабрања заједно са Владиком и свештенством, поделило је доста верника и деце. На Литургији је прочитана светосавска посланица Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, у којој је Владика истакао: „Свети Сава је био Христов, он је Христа свугде сведо-



чио својом вером и својим делима и као Епископ свакоме са ким је долазио у сусрет проповедао је Христа. Вером у Господа Исуса Христа и животом



у Христу, Растко је преобразио себе у Светог Саву, и постао највећи Светитељ и највећи Просветитељ рода српског и непобедиви духовни војсковођа нашег народа на свим бојиштима.“ После заамвоне молитве Епископ Јован је извршио обред резања славског колача и освећења славског жита. Ове године домаћин колачар био је протојереј-ставрофор Зарије Божовић старшина Саборног храма у Крагујевцу, заједно са својом породицом. По



завршеној Литургији чланови Дечјег хора Саборне цркве отпојали неколико пригодних песама, потом је изведен краћи рецитал посвећен Светом Сави након чега су најмлађима подељени пригодни дарови. У току дана Епископ Јован посетио је Прву и Другу Крагујевачку Гимназију, Основну школу Свети Сава у Виноградима, у којима је пререзао славски колач и присуствовао светосавским академијама.

Срећко Зечевић, јереј

ПРАЗНИК ЧАСНИХ ВЕРИГА АПОСТОЛА ПЕТРА

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован на празник Часних верига, у четвртак, 29. јануара ове године посетио је цркву Силаска Светог Духа у Крагујевцу коју верници препознају као Стару цркву, односно првопрестолни храм обновљене српске државе.

Како се сваке седмице четвртком у Старој цркви служи света Литургија, владика Јован је предводио Евхаристијско сабрање, у којем је учествовало више десетина верника, што потврђује да је литургијска еклисиологија у Шумадијској епархији постала аутентични део верског живота.

Епископу су саслуживали протојереј Милић Марковић, старшина цркве и протојереј ставрофор Сава Арсенијевић, архијерејски намесник лепенички.

Поздрављајући учесника сабрања, Епископ им је упутио поуку о томе да живот има смисла ако је испуњен јеванђељским идејама. И овај долазак нашег архипастира у Стару крагујевачку цркву искоришћен је да се разговара о унапређењу и обогаћивању црквеног живота у парохијама које припадају овом храму.

Мирослав Васиљевић, ђакон

СВЕТИ АТАНАСИЈЕ ВЕЛИКИ – АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У КРАГУЈЕВЦУ

У суботу 31. јануара Црква је празновала Светог Атанасија Великог, архиепископа Александријског једног од највећих Отаца Цркве Христове, или како га хришћанско предање назива «стуб Цркве» и «отац Православља».

Атанасије Велики је рођен у Александрији око 295. године. Био је ђакон код архиепископа Александра, и пратио овога у Никеју на I Васељенском Сабору. На овом сабору Атанасије се прославио својом ученошћу, благочешћем, и ревношћу за Православље. Он је врло много допринео, да се Аријева јерес сузбије а Православље утврди.

По смрти Александровој, Атанасије је изабран за архиепископа Александријског. У звању архиепископском остао је преко 40 година. Без мало кроз цео живот свој био је гоњен од јеретика. Од царева највише су га гонили: Констанције, Јулијан и Валент; од епископа Јевсевије Никомидијски, са још многим другим; а од јеретика Арије и његови следбеници. Био је принуђен крити се од гонитеља чак и у бунару, у гробу, по приватним кућама, пустињама. У два маха морао је бежати у Рим. Тек пред смрт проживео је неко време мирно као пастир добри, усред доброг стада свога, које га је истински љубило. Мало је светитеља, који су били тако безобзирно клеветани и тако злочиначки гоњени као св. Атанасије. Но његова велика душа све је трпељиво поднела ради љубави Христове и најзад изашла победоносна из целе те страшне и дуготрајне борбе.

На дан овог великог светила Цркве Христове, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, уз саслужење свештеника Срећка Зечевића и Зорана Врбашког.

Срећко Зечевић, јереј



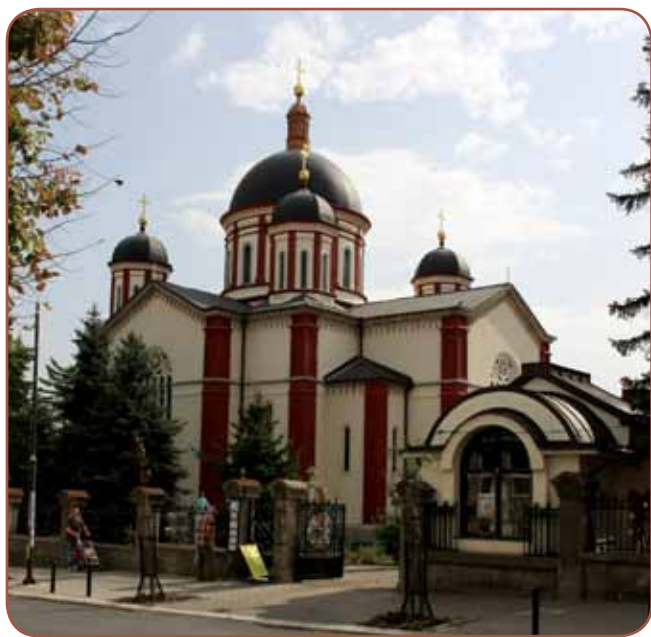
Црква Светог Саве



НОВА ТРИБИНА У ДУХОВНОМ ЦЕНТРУ САБОРНЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Духовни центар Саборне цркве у Крагујевцу и у 2009. години намерава да настави са вишегодишњом праксом представљања најзначајнијих тема, догађаја и личности из савременог живота Цркве односно из актуелног богословља, философије, историје и културе. Потврда тога је и започети циклус предавања на тему: „Српска теологија у XX веку“.

У среду 28. јануара. 2009. године одржана је прва трибина из овог циклуса са предавачима оцем Давидом (Перовићем) доцентом на катедри за Хришћанску Етику и мр Богданом Лубардићем асистентом на катедри за Философију Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Они су својим предавањима започели представљање овог подухвата који представља плод сарадње Богословског факултета и Министарства вера у Влади Републике Србије и који још увек траје. Подухват „Српска теологија у XX веку“ започет је октобра 2006. године првим научним скупом на исту тему



са планом да се научним скуповима покрене домаћа академска јавност на бављење истраживачким проблемима и резултатима српске теологије у XX веку, а затим да се у неколико свезака објављују резултати тих научних истраживања.

Након краћег представљања гостију од стране домаћина, трибину је отворио мр Богдан Лубардић предавањем на тему „Српска религијска философија у XX веку“ у којој је представио своје истраживање на ову тему. У краћим цртама он је изложио термилошки и концептуални увод у истраживање појма религијске философије у нас, а затим наставио диференцијацијом српских религијско-философских истраживања: систематским структурисањем веза између области истраживања. У свом раду он је поделио српску религијску философију на шест односно седам области истраживања:

- српска философија религије
- српска религијска философија
- српско историјско-философско истраживање (и српске) религијске философије
- српска теологија философије (и/или филозофска теологија)
- српско историографско-критичко истраживање (и српске) религијске философије
- српско истраживање (српске) религијске философије од стране научника којима примарна струка није ни философија нити теологија
- српска философска критика религијске философије.



У наставку излагања говорио је о свакој од ових области, а на крају је представио, усмено и визуелно преко фотографија, најзначајније личности српске религијске философије у XX у веку.

О „Богословљу патријарха Павла“ говорио је доцент отац Давид (Перовић) који је професор на Богословском факултету, а и у протеклих неколико година је послушаник Његове Светости Патријарха српског Г. Павла. У краћем уводу отац Давид је изложио богословски лик Патријарха истичући да је дух његових поука, мисли и изрека дух православног предања - библијског и литургијског, отачког и филокалијског, мисиолошког и пастирског, истићући да „у свему што је Патријарх Павле изговорио преовлађује предањско благочешће и смирење, човекољубље и брига за спасење свих људи, затим његова уздржаност, промишљеност, скромност и трезвеноумље и сећање на Страшни суд и на Царство Божије.“ Након увода отац Давид је наставио да о богословљу Патријарха говори пробраним изрекама Његове Светости на различите теме: О Царству Божијем, Евхаристији, Светом Писму, Вери, Богословљу, Христу, Светитељима и светости, Хумору, Бесмртности, Божијој правди, Сећању на Страшни суд.

На крају се домаћин захвалио предавачима и најавио у најскорије време следећу трибину, са истом темом, на којој ће опет гостовати професори Богословског факултета и представити своја истраживања на тему српске теологије у XX веку.

Зоран Врбашки, јереј



СЛИКАРСТВО МАНАСТИРА ДРАЧЕ

Најпотпуније сагледавање иконографских особености фресака цркве манастира Драче, у контексту нових научних сазнања о вишеструким међусобним утицајима балканских православних центара, налази се у књизи Љиљане Стошић (Српска уметност 1690-1740, Београд 2006). Преносећи ову ауторитативну анализу сликарског програма Драче, препоручујемо и књигу Љ. Стошић као драгоцену за разумевање црквене уметности у време сусретања византијских и барокних схватања

Како се чита са натписа изнад улазних врата у наос цркве манастира Драче, храм је освећен у доба цара Карла VI, за митрополитовања Вићентија Јовановића, а у време када се о Ваљевској епархији старао владика Доситеј Николић. Подизање и живописање цркве платио је 1735. године Станиша Марковић Млатишума – виши (обер) капетан и, уз Вука Исаковића и Атанасија и Јована Рашковића, један од заповедника такозване српске милиције и истакнути вођа побуњеника непосредно пред другу сеобу Срба. Млатишума је, као пријатељ и сарадник патријарха Арсенија IV, пре повлачења на север, а за службовања у Крагујевцу, одлучио да део имовине утроши на обнову манастирског храма у непосредној близини свога обитавалишта. Иконографска својеврсност олтарске композиције *Причешћа апостола* с ликом ђавола на Јудиним плећима, коју је нешто раније (1726) зографска радионица мајстора давида из Селенице извела и у Мосхопољу изузетно је олакшала атрибуирање овог јединственог фреско комплекса у српском зидном сликарству XVIII века. (Фигура апостола Јуде с ђаволом на плећима, леђима окренутог Христу и његовим ученицима, својим двократним појављивањем скренула је пажњу и довела у везу млађи са старијим спомеником. Живопис манастира Драче, наиме, мада несигниран, са овом сценом као аутографом, већ више од десет година слови као самостално остварење Мосхопољаца чији је учитељ, Давид из Селенице /места крај Валоне у Албанији/, између 1715. и 1735. године био присутан на ширем јужнобалканском подручју /Света Гора, Костур, Мосхопоље, Битољ/. Представљање Јуде адорсираног свом Учитељу и дотадашњим друговима, запажено је, између осталог, у светогорском сликарству XVI века, али Јудина опседнутост ђаволом све доскора није тумачена другачије него као утицај македонског фолклора.) И композиционо устројство

сцене *Исцељење слепог* у припрати цркве манастира Драче још је један показатељ о дуговечности образаца монументалне зидне декорације базилике Светог Николе у Мосхопољу.

Јака емотивна приврженост овог грчко-цинцарског мајстора и његових следбеника светогорској линији неовизантијског сликарства, није по аутоматизму значила и одсуство слуха за снажне уметничке западноевропске таласе – превасходно оне из правца Венеције који су, заплускујући јонска острва, повремено успевали да се прбију и до јужнобалканског залеђа. Зидно сликарство цркве манастира Драче – изведено за свега неколико месеци на измаку једног од дужих затишја између узастопних аустро-турских војни које су се распламсавале посред српских земаља – права је мала ликовна енциклопедија, како крајњих могућности једне епохе на издисају, тако и отварања широких видика које је са собом доносило наступајуће ново доба. Брисање и потирање просторних граница између вишевековном традицијом успостављених сликарских зона и црквених компартимената отуда можда ваља схватити као непосредну последицу директног сусрета двају, премда суседних, ипак оштро супростављених светова. (Одвајање фрескописних сцена у Драчи није вршено на уобичајени начин, бордурама, већ је низано стриполико, а илустровање појединих циклуса, започетих у припрати, настављено је у наосу, у певничком простору /мартирijuми из менолошког циклуса/, или се



приликом илустровања, преласком са зида на зид, мењао и хоризонтални регистар /легенда о прекрасном Јосифу/).

Докази да је ктитор обновљене Драче, крагујевачки капетан Станиша Марковић Млатишума, заиста имао крупне личне разлога када се подухватио свог богоугодног дела, осим у већ образлаганој сцени *Причешћа апостола*, почивају и у својеврсној ктиторској композицији или у пред-



стави која to у ствари није, али би се могла сврстати у њену уприличену замену узроковану посебним разлозима. Наиме, макету храма Драче у првој зони на јужном зиду наоса, придржавају апостолски прваци и темељи васцеле Христове Цркве, свети Петар и Павле у пратњи светог Антонија Великог.

Како се сазнаје из светитељевог житија писаног руком једног другог великог светог оца, Атанасија, богољубиви Антоније се још као младић у потпуности предао подвижничком животу по узору на свете апостоле. Сву силу и множину демонских искушења и ђаволових замки Антоније је успео тако стоички да савлада да је стекао моћ над нечистим дусима, успевајући успут да их исмеје, а самог сотону у својој немоћи и постиди. Познат још за живота по способности да изгони демонске силе из људи, преподобни Антоније важио је међу хришћанима за оног чије хаљине имају исцелитељску моћ.

Из записа на свитку који свети Антоније, као Млатишумин лични заступник и представник свеколиког манастирског братства, у неуобичајеној *ктиторској композицији* у Драчи држи у десној руци, постаје јасно како само сваки њему уподобљен Божији подражаватељ, може очекивати спас у Царству Небеском. Првоапостолски храм, страдалници вере у Христа, хришћански су хероји-мученици и праликови непобедивих бојовника-атлета на пољу моралне снаге и људских врлина. У том смислу, храм (модел цркве манастира Драче) у рукама светих апостола Петра и Павла симбол је исправног избора сваког доброг хришћанина – Небеског Јерусалима, а свети путоножицељ Антоније се, за разлику од свог западњачког парњака из морализаторских алегорија, Херкула на раскршћу, већ определио за прави пут – *vita contemplativa*. (Храм у рукама двојице дародаваца-скрбника чест је мотив у грчком зидном сликарству у монашким круговима XVI века /Метеори, ктиторске композиције у Варлаамовом манастиру са преподобним Нектаријем и Теофаном и у Великом Метеору са светим оцима Атанасијем и Јоасафом Метеорским.) Да *ктиторску композицију* из Драче треба најозбиљније схватити као својврсну заветну сцену, потврђују и представе светитеља који је непосредно окружују: *Вазнесење светог Илије на небо у ватреним кочијама* (са прококом Јелисејом), тик уз лик светог Петра на зиду који одваја централни од западног дела наоса, *Свети Пахомије* повише ње, *Свети Стилијан*, између њух, на почетку потпорног лука и *Свети Сисоје* пред пред гробом Александра Великог, смештен у лучни простор изнад саме ктиторске композиције опточене фризом медаљона с мученицима. (Добро је познато како је ова последња композиција, почевши од најугледније, оне у трпезарије светогорске Велике Лавре, била популарна у монашким срединама XVI века као својеврсна ортодоксна варијанта западњачког *memento mori*.) У оном насликаном баш изнад модела цркве манастира Драче, а ниже



сцене са светим Сисојем, који се узима као узор достизања највећег могућег савршенства на земљи, представљен је свети Сисин/ије/, такође познат као опробани борац у борби против ђаволових и ђаволских насртаја на децу (грчки, јерменски, етиписки, румунски, руски, бугарски и српски апокрифни текстови с молитвама егзорцистичке намене). Лик *Светог Пахомија* као чудотворног истеривача ђавола и исцелитеља насликан је без његовог уобичајеног пратиоца, анђела Господњег, *Свети Стилијан* држи свитак на којем је исписано: „Молим ти се, Боже наш, избави младенца од болести“ док у исто време држи умотану бебу у наричју, а представе *Светог Илије* су увек, па и ова, служиле за углед слугама Божијим. Неугледност и грешност пред Господом ктитора Драче, Станише Марковића Млатишуме, нагнала је овог истакнутог српског војника да свој лик у *ктиторској композицији* замени ликовима бораца за хришћанску веру, а своју породичну трагедију (умоболност све тројице синова) покуша да сумблимира патриотским и богољубивим чином искупљења.

Извођачка спремност и окретност следбеника Давида из Селнице огледа се у завидно ревномом удовољавању посебним захтевима наручиоца. Осим заиста беспрекорне *ктиторске композиције*, живописцима већи проблем за приказивање није представљала ни композиција везана за чуда храмовног патрона, светог Николе, распрострањена, али популарна и међу Цинцарима и Румунима. Ради се о сцени *Свети Никола враћа вид светом Стефану Дечанском*, приказаној у форми привођења Христу изнад прозора на јужном зиду између олтарског простора и наоса. (На јужном, западном и северном зиду наоса тече изузетно опширно илустрован циклус из живота у чуда светог Николе. Бројем и избором композиција, мајстори из Драче премашују упутства сликарима Дионисија из Фурне и живопишу чак десет сцена.) Међутим, изузев у одсуству дрвета са три гране у доњем левом углу, поменута фреска из Драче у свему је представљала копију истоименог дрвореза Божицара Вуковића из



његовог штампаног *Празничног минеја* (Венеција, 1538), што значи да се књига са готовим предлош-ком морала налазити у време живописања у манастиру. Тако су се грчко-цинцарски фрескописци, у погледу овог изворника при коришћењу графичких узора, нашли раме уз раме са српским иконописцима и минијатуристима (Г. Стефановић-Венцловић) свога доба.



За представе у олтарском (*Богородица са Христом на престолу окружена светим арханђелима, Божанствена литургија, Причешће апостола, Поклоњење архијереја*) и поткуполном простору (*Христос Пантократор, старозаветни пророци, четворица јеванђелиста, Свети Убрус и Керамида*), као и на улазној лунети (*Свети Никола на трону*), западном зиду припрате (*Деизис*) и добром делу наоса (*Велики празници, Успење Богородице /Смрт са Вознесењем Богородице/*) може се рећи да, уз мања одступања, доцније не искорачују из иконографских правила одомаћених у позном византијском живопису XVI века.

За преостали, претежни део програма унутрашњег зидног украса цркве манастира Драче мора се приметити да је настао вођен, вероватно, основном богословском тријадолошком идејом о страдалништву, чудотворном Божијем посредништву и спасењу.

У првој зони северне и јужне певнице, налазе се две сцене везане за страдалнички живот старозаветних пророка, *Мучење пророка Исаије* и *Пророк Данило у лављој пећини*. Због моралног изобличавања идолопоклоничког понашања цара Манасије, пророк Исаија био је осуђен на смрт пререзивањем дрвеном тестером. На месту где су његово свето тело погребли неки богобојажљиви људи потекла је лековита вода. Поред тог извора касније је подигнута, у Новом завету више пута помињана, исцелитељска Силоамска бања. У Драчи је приказан визуелно најстравичнији тренутак када пророка Исаију, старца од сто двадесет шест лета, усмрћују располућивањем тестером – сцена која се по својој реалистичкој експресивности може мерити једино

још са сличним мартиролошким сценама на романичким и готским ретаблима. Насупрот овој ређе илустрованој, мада не и непознатој композицији у православној уметности византијске епохе итурског периода, у јужној певници представљен је Данилов боравак у лављој пећини док му, уз свесрдну помоћ анђела Господњег, пророк Авакум доноси спасоносни обед. (У истоименој сцени из параклиса Светих архистратига у Хиландару /1718/, пророк Данило стоји између четири мирољубива лава. Дионисије из Фурне, међутим, препоручује сликање седам лежећих звери.) Доцније у јами, у Даниловом присуству, неверне Вавилоњанке које су оптужиле пророка цару, поједу исти они лавови који су уз њега били мирни као јагњад, а Данило, спасавши се, доживи дубоку старост. Живописци Драче приказују, међутим, не баш тако мирољубиве лавове који неверљиво њуше и стављају шапе на пророка, али, као и у представи усмрћивања пророка Исаије, главни протагонисти упркос смртној опасности извршавају најтеже казне, не губе завидно присуство духа и душевну крепост каква и доликује слушама за углед – онима у потпуности преданима Христу.

Све остале сцене и циклуси у драчком наосу и припрати – а њих је највећи број – упадљиво илустрју само једну једину тему: досезање вечног живота и славе претходним понижавајућим телесним мучењима и умирањима („Сије се у срамо-

сти, а устаје у слави; сије се у слабости, а устаје у сили; сеје се тијело тјелесно, а устаје тијело духовно“ – 1 Кор 15, 43-44.) Реч је о невероватном броју снажних, уверљивих и незаборавних библијских и апокривних мартиролошких сцена које се пружају куд год се баци поглед; оне су остављале мало места за лирски излив и пасторални детаљ за сликара, или тренутак предаха и опуштености верника. (У том смислу мале излете у савремени живот представљају барокни детаљи с архитектонским кулисама /*Рођење светог Николе*/ и оновреме-



ти, а устаје у слави; сије се у слабости, а устаје у сили; сеје се тијело тјелесно, а устаје тијело духовно“ – 1 Кор 15, 43-44.) Реч је о невероватном броју снажних, уверљивих и незаборавних библијских и апокривних мартиролошких сцена које се пружају куд год се баци поглед; оне су остављале мало места за лирски излив и пасторални детаљ за сликара, или тренутак предаха и опуштености верника. (У том смислу мале излете у савремени живот представљају барокни детаљи с архитектонским кулисама /*Рођење светог Николе*/ и оновреме-



ни јужнобалкански костими светих ратника – дубока обућа од воловских опута заједно са вишеструко обмотаним појасевима о којима висе /свети Нестор/ или су у њих заденути ножеви /непознати мученик/, огрлице /или бројанице/ и марамнице.)

Мучења светог Димитрија, архиђакона Стефана, светог Прокопија и три младића у ужареној пећи прате усековање главе светог Јована Претече и мучење светог апостола Томе, настављају се убијањем светих апостола Петра и Павла, Јована Богослова и Марка, а ни изблиза се не завршавају мучењем светог Харалампиа и светог Јакова Персијанца. Надугачко и нашироко илустровање *Покоља витлејемске деце* појачава сцена старозаветног *Потопа* из циклуса о Ноју, а други страдалнички и луталачки животни пут прекрасног Јаковљевог сина Јосифа – старозаветне префигурације Христа – приказан је у горњим зонама јужног и западног зида припрате у чак осам композиција. (Наглашавање Јосифових пророчких сновиђења, његове издаје и предаје, бацања у тамницу због клевете и зацарења којем присуствују десеторица његове неверне браће – хотимичан су избор из потанко испричаних девет сцена о прекрасном Јосифу забележених у Дионисијевој *Ерминији*. Алузивна конструкција о легендарном ропству и присилном боравку Израилља у Египту и Вавилону, али и историјски утврђеним чињеницама о изгнанствима под тиранском туђинском влашћу, могла би наћи разложно утемељење у причи о прекрасном Јосифу и тако ступити у смисаону везу са актуелним положајем српског народа и његовог црквеног и војног врха у време градитељске обнове и живописања манастира Драче...) Телесна и душевна мучења којима су били подвргнути други велики хришћански светитељи нису приказана (осим уобичајене сцене свете Марине која чекићем туче ђавола), али јесу њихови смерни и смирени ликови у вечности (свети Кузман, Дамјан и Пантелејмон, свети Кирик и Јулита, света Петка, Варвара и Катарина, као и већи број светих отшелника и пустиножитеља). Коначно, на птрбушјима лукова између централног и западног дела наоса представљене су две старозаветне композиције (*Зидање Вавилонске куле* и *Лестве Јаковљеве* или *Јаковљев сан*) као парадигме двају путева – по-

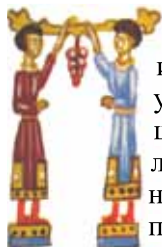
грешног и правог – досезања небеских вратница и измирења с Богом.

Кроз супростављање неуобичајене множине старозаветних као пандана новозаветним композицијама, јужнобалкански мајстори зидног сликарства цркве манастира Драче као да су желели да осим своје занатске перфекције искажу и несвакидашњу, велику теолошку ученост. Обнављање духа сазданог по правди и светињама новог завета, претпостављало је одбацивање правила првобитног живљења старозаветног човека (Ефес 4, 22-24). Нови човек био је Христос. Покоравање њему значило је истовремено противљење ђаволу, а приближавање Богу значило је и његово узвратно приближавање људима (Јаков 4, 7-8). Како се небески Цар најпотпуније опонашао управо строгим аскетским начином живота у ком се добровољно прихватала непрекидна смрт (свакодневно умирање), алегорије о идеалном монаху-мученику на зидовима манастирских храмова биле су у функцији непрестаног подсећања на издизање над смртним гресима. О овим живим морализаторским сликама нарочито је водио рачуна Дионисије из Фурне у својој *Ерминији*. Он у зографима манастира Драче добија можда и најверније следбенике који су се по упорном истрајавању на планском илустровању херојских дела истакнутих заветованих мартира могли мерити још само са најортодокснијим круговима светогорских зографа-монаха. Сасвим је природно што је неуобичајено велики број старозаветних сцена и приказа страдања најистарнијих бораца за хришћанску веру са мноштвом питореских детаља (шкорпион као симбол ђавола у сцени мучења светог Димитрија) нагнао раније истраживаче живописа манастира Драче да га непосредно повежу с оновременим продором западњачких сликарских новотарија. Ипак, сада се чини извеснијим да је посреди само њихово у теорији (Дионисије из Фурне) и пракси (Света Гора) већ раније спроведено брижљиво и промишљено укрштање са оним изданцима древне византијске сликарске баштине који су предњачили по свом традиционализму и конзервативизму.



ОДСЈАЈ ВИЗАНТИЈСКЕ ЕСТЕТИКЕ У SANTA MARIJI LAZE KOSTIĆA

Песма Santa Maria della Salute, као круна читавог Костићевог стваралаштва, представља уједно синтезу и укрштај два основна тока његове поезије – традиције народног певања и изворне духовности православља



осле Његошевог и Бранковог израстања из српске народне поезије, Лаза Костић је ускоро још више узлетео у свемир, у „свешир“ бескрајног свода усменог стваралаштва. Читаво Костићево дуговечно песничко стварање, од младалачких слободних песничких истраживања до смираја животног и поетског искуства, представља вечито трагање за сопственом вилом, која ће га водити до

Настасијевић је трагао за „матерњом мелодијом“ у дубинама и наталоженостима оних „малих“ форми народног песништва, као што су гатке, бајалице, басме, бројанице, клетве и други облици, истичући у својим забележеним размишљањима да што су корени дубље у националном, то су више и трајније у светском (интернационалном). Костић, пак, „матерњу мелодију“ није тражио у дубинама, већ у бесконачним висинама маште народног песника. Управо те земаљске дубине и небеске висине готово јеванђелски спајају Костићево и Настасијевићево песништво. Чврстину овом споју даје трагање за изворном православном мишљу, особено испољено и код једног и код другог песника.

Пажљивим прочитавањем Костићеве поезије у хронолошком редоследу настанка, открива се Лазино широко познавање православног богослужења и простора његовог откривања. Млади и разбарушени Лаза, то се разазнаје у песмама, не носи у себи богослужење као обред, већ у њему налази дубљи богословски, па и алегоријски смисао. Можда би на овом месту могле бити прикладне речи Кипријана Керна: „За хришћанско црквено сазнање богослужење је жива и животна философија православља, а не само обред“. Тако Костићева „православна линија“, да је овако назовемо, не би проистицала из непосредног познавања догматског богословља, иако и ту могућност не би требало занемарити, већ из остварења овога богословља кроз богати круг литургијске химнографије и самога богослужења (литургијско богословље). Византијска црквена химнографија, настала из пера најдаровитијих мелода и песника, пружа управо естетско уживање проистекло из јаких основа догматског богословља.

Са ових извора надахнула се и Костићева васељенска песничка природа. Имајући у виду далеке, сложене и тешко ухватљиве струје могућих утицаја, морало би се размотрити и са богословског гледишта значајно питање Костићеве музе, која се у поезији често јавља као вила. Да ли је то само вила долетела из народне поезије и традиције? Не би се могла занемарити могућност да Костић у својој вили, песничкој водиљи, има, вероватно несвесне, узор православне иконографије и химнографије. У византијском и уопште православном живопису, па и химнографији, јавља се посебан тип музе, који се врло често означава речју Премудрост. То је обично приказана млађа девојка како у дугачком белом залепршаном химатиону (као вила!) долеће до писца и у ухо му казује надахнујуће речи. Као што вила ваз-



најтананијих трептаја народне поезије, одсликаних у јединственом мелодијско-лексичко-садржајном споју. Костићева васељенска устремљеност према суштеству народног духа отворила је бесконачне путеве по којима ће се касније кретати само ретки даровити српски песници. Костићева устремљеност наћи ће, у новијој српској поезији, достојног следбеника у поезији Момчила Настасијевића. Било је поезије или, боље рећи, песама и пре Настасијевића, изатканих од костићевских нити и небеског сазвучја народног песништва. Колико је Костић узлетео у висине, камо се достиже уз помоћ вила, толико је Настасијевић ронио у дубине народне традиције.

да надахњује Лазу Костића, тако и средњовековни православни писци позивајући Премудрост на посредовање – да добију благодат и да им преко надахнућа потекну реке поетске мудрости.

Лаза Костић слободно поетски асоцира или у песму уграђује, на пример, елементе из Евхаристије (песме *Под прозором*, *Што ми вене моја драга*), из чина опела (*Погреб*, *После погреб*) или из догматско-богословског учења, као што су, рецимо, они парадоксни, али јеванђелски засновани стихови из *Спомена на Руварца*: „Бадава свака врста, свака сећа реч/на онога јунака јагњастог/што умртви свој живот бесмртни/ да њим оживи гроб“.

Кроз Костићеве песме лете разни анђели (*За сестром*), па и „анђео црни“ из богате православне исповедне поезије (Димитрије Кантакузин и старији песници). Душа покојникова одлази на небеса пред вечни престо (*За кнегињом Маријом Николајевном*) или се, према библијском схватању, смешта у само срце (*Под прозором*). Угледни светитељи могу бити посредници код Бога, те наш песник бира светог химнографа Јована Дамаскина (*Певачка химна Јовану Дамаскину*).

Костић свесно или несвесно прихвата извесне форме православне књижевности. Попут византијских посмртних похвала (енкомиона) и сам се обраћа покојнику као живом (*Над Костом Руварцем*), уводећи, поред осталог, и мотив ковчега као „лађе мале“, што подсећа на црнохуморни почетак српскословенске *Песме смрти* из XVI века. Уводна („поговорна“) песма у читаву збирку *Међу звездана* (*Вилованка*), као да има далеке узоре у средњовековном жанру откривења (виђења, визија). У песми се, као и у откривењима, песник у сну нађе на небесима, путује кроз свемир који има свој склоп; звезде су овде антропоморфне као у апокрифним виђењима.

Једна од најлепших Костићевих љубавних песама *Што ми вене драга моја*, писана у младалачким годинама (1860), своју тананост остварује кроз потпуну усклађеност ритма и метафорике народне поезије и симболике православне Цркве. Очи драгане су царске двери (на олтару), сетно лице – иконостас, а усне – олтар. Ту су још сјај-путири, свештеници и причешће. Узимајући за симболе најсветија ме-

ста храма и свете тајне причешћа, песник није запао у скрнављење вредности цркве, већ је напротив, достигао духовну прозачност својих осећања.

После педесетогодишњег писања поезије, у смирају свог овоземаљског живота, Лаза Костић је



испевао песму *Santa Maria della Salute*. Песма као круна читавог Костићевог стваралаштва представља уједно синтезу и укрштај два основна тока његове поезије – традиције народног певања и изворне духовности православља. Песма је постављена у одређен простор: песник пред барокном млетачком црквом *Santa Maria della Salute* казује своју исповест. Ту је и непосредни повод за песничко размишљање: у саму цркву, према предању, уграђена су прерађена стабла из борових шума са словенског копна.

Од четрнаест строфа песме, прве четири су испуњене духовношћу православног мишљења и певања. Сам назив *Santa Maria della Salute*, у ове четири строфе, превазилази име грађевине и прераста у посебан тип Богородице којој се песник обраћа. То је Богородица Спаситељка, коју тридесетак година раније уводи у песму *Дужде се жени* (*Santa Maria della Salute* „име свето Матере спаса“). У православној иконографији и химнографији постоји више типова Богородице. Византијски и уопште православни песници у већини случајева непосредно се обраћају Богородици одређеног типа. То чини и наш песник. То је сада песник који пред католичким

храмом стоји као човек православног образовања и веровања, уопште као песник православне духовности. Такви спојеви нису били ретки ни у далекој српској прошлости. Немањин храм Пресвете Богородице у манастиру Студеници подигли су западни мајстори у оновременом стилу западног (латинског) градитељства, али су му унутрашњост одуховили најбољи живописци источно-православног света.



Обраћајући се Богородици као Спаситељки, песник у првој, трећој и четвртој строфи казује, у ствари, исповедну молитву, чију природу наглашавају већ први стихови („Опрости, мајко света, опрости“; „Опрости, мајко, много сам страда“; „Тровало ме је подмукло, гњило“). Исповедна молитвена поезија, устаљена у православним богослужбеним књигама, оставила је трагове и у нашем песнику. Прочишћене, са далеким обрисима православне изворности, Костићеве строфе носе изразита обележја новог личног исповедног певања.

Друга строфа прекида започети молитвени исповедни ток и намах се јавља као песничко размишљање о трајности лепоте и пролазности материје (борове грађе) са могућношћу вечног боравка у тој лепоти:

Зар није лепше носит лепоту,
сводов твојих постати стуб,
него грејући светску грехоту
у пепо спалит срце и луб;
тонут у броду, трунут у плоту,
ђаволу јелу а врагу дуб?
Зар није лепше вековат у те,
Santa Maria della Salute?

Естетичка размишљања о лепоти храмова и свега овоземаљског имају дугу традицију у источно-православном свету. Према схватању најстаријих источних црквених отаца – сав овоземаљски створени свет је у свој својој многоликости Божија творевина, па је зато прекрасан и хармоничан. Тако и витка

стабла шума представљају део Богом створене красоте. Отргнута из те красоте, стабла, према нашем песнику, достојно место могу наћи само у ношењу неке друге лепоте.

Када каже „носит лепоту“, песник мисли на лепоту храма посвећеног Богородици, па тако и на лепоту Богородице уопште. Јер, Богородица је лепа, прекрасна је као највиши ступањ добра. Такво схватање доброте и лепоте налазимо већ код најстаријих хришћанских мислилаца – „Савршено добро исказује се као прекрасно“.

Питањем са почетка песник завршава и заокружује строфу: „Зар није лепше вековат у те“. Ко то да векује? Према вођењу читаве строфе могло би се природно закључити да то песник мисли на прерађена и оплемењена стабла уграђена у храм. И овакво тумачење логички разрешује строфу. Но, рекли бисмо да је Костић имао шири потез од односа лепоте храма и његове (материјалне) грађе. Лепота са почетка строфе, као што смо видели, може бити само Богородица. Према томе, и сада само „вековање“ односило би се опет на лепоту, али схваћену као Богородицу. Овај парадокс, савременом читаоцу необичан, чини нам се да код Костића води порекло из једног мотива источне хришћанске иконографије и химнографије: да је Богородица шира од небеса која је у себе сместила онога који се не може сместити (Сина). Оваква Богородица „ширшаја небес“ слика се обично у већим сразмерама на најзначајнијем месту у православном храму – у апсиди олтара, која својим овалом симболично представља небеса. На великој фигури Богородице, најчешће раширених руку, слика се као у медаљону на мајчиним грудима младенац Христос. Непознати песник *Акатиста Пресветој Богородици*, рецимо, слави Богородицу: „радуј се, покрове миру ширши облака“ (6. икос).

Лаза Костић је свакако знао за овај познати источно-православни мотив. Уграђен у строфу и тешко препознатљив, али иконографски асоцијативан, мотив је разрешењу строфе дао управо небеску висину. Наравно, овај мотив се надограђује још „ширим“ мотивом, нарочито разрађеним код византијског мислиоца Максима Исповедника (VI-VII век) – да је у ствари, читава васељена један храм. И сам храм, пак, јесте „подражавање васељене“, како каже византијски писац Јован Геометар (X век). Описујући у стиховима цркву Студитског манастира у Цариграду, Јован закључује да се у једном православном храму сажимају све „лепоте васељене“. Тако и Лаза Костић доживљава и опева храм – као безграничну свемирски ширину украшену звездама, попут оног васељенског простора кроз који лети у песми *Међу звездама* (*Вилованка*).

Уводна („проговорна“) песма *Међу звездама* и завршна *Santa Maria della Salute* не омеђују само почетак и крај Костићеве збирке *Песме* из 1909. године, већ и склапају духовни свод храма и васељене.

Борђе Трифуновић
преузето из *Српска Византија*, Београд 1993

ЖИВО ПРЕДАЊЕ ЦРКВЕ

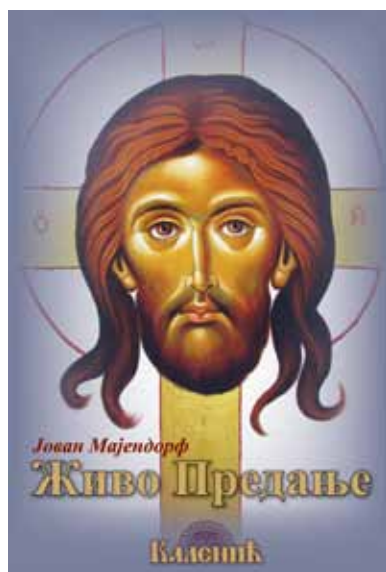
Живо предање

Јован Мајендорф

Каленић, Крагујевац 2008

У Књизи Живо предање (наслов изворника: *Living Tradition*), објављено је једанаест богословских чланака великог православног теолога протојереја Јована Мајендорфа (1926 – 1992). О самом протојереју Јовану Мајендорфу не треба трошити сувишне речи јер је он веома добро познат нашој богословској јавности. Рецимо само да је студије теологије завршио на Институту Светог Сергија у Паризу и на Сорбони, као и да је извесно време био професор

Црквене историје на истом Институту. У САД је прешао 1959. године, и постао професор Црквене историје и Патрологије на Академији Светог Владимира у Њујорку, а касније и декан исте академије. Аутор је великог броја књига и чланака богословске тематике. Превођен је на многе језике света, па и на српски. Шумадијска епархија, осим *Живог предања*,



објавила је и *Византијско богословље* (ове године је књига поново штампана), као и *Империјално јединство и хришћанске деобе* овог значајног савременог теолога.

Чланке у овој збирци објединио је сам аутор, желећи да, како је написао у *Уводу*, подсети како је истинска карактеристика патристичке теологије да је „она увек могла да се суочи са изазовима свога доба, остајући при том доследна оригиналној апостолској православној вери”, односно да је „свака православна теологија и свако православно исповедање по нужности *предањско*, у смислу да је у складу не само са Светим писмом, већ и са искуством отаца и светитеља, као и са непрекидним прослављањем Христове смрти и васкрсења у оквиру литургије Цркве”.

Осим студије *Значење предања*, која отвара књигу, ту су и следећи чланци: *Историјски релативизам и ауторитет хришћанске догме*, *Шта је то – Васељенски сабор?*, *Рим и Православље: Да ли је „ауторитет“ и даље значајно питање?*, *Васељенско обележје Цркве*, *Савремени проблеми православног канонског права*, *Исповедати Христа данас*, *Јединство Цркве и јединство човечанства*, *Православна Црква и мисија: прошле и садашње перспек-*

тиве, *Православна теологија данас*, као и завршна студија *Хришћанско јеванђеље и друштвена одговорност: Православно предање кроз историју*.

Књига има 173 стране, а превела ју је Катарина Кесић. Чланци сакупљени у њој до сада нису, колико је нама познато, објављивани на српском језику, уколико изуземо оно што је у најави књиге објављено у Каленићу, часопису Шумадијске епархије.

Ове теолошке студије се у највећој мери баве актуелним проблемима савременог живота Цркве, мада треба напоменути да су писане пре неколико деценија, и да су се неки од тих проблема додатно усложнили, као и да су околности у којима живи савремени свет у извесној мери измењене. Ипак, истински теолог какав је био Мајендорф спознао је не само основне карактеристике тих проблема, већ и њихову суштину, те је јасно сагледао у ком ће се правцу развијати. Можда је најбољи и најактуелнији пример за то студија *Значење предања*.

У њој професор Мајендорф разматра и дефинише појмове *предања* и *традиције*, правећи суштинску разлику између њих и упозоравајући на проблеме и штетне последице који могу настати у животу Цркве уколико се они неразумно изједначе. Како сам Мајендорф истиче: „Свето предање које сачињава само-идентитет Цркве кроз векове и које је органски и видљив израз живота Духа у Цркви, не треба помешати са незаобилазним, често креативним и позитивним, понекад грешним, и увек релативним сабирањем људских традиција у историји Цркве.” И даље: „Успостављање јасне разлике између светог предања као таквог и људских предања која су плод историје, је вероватно најважнији аспект савремене теологије, нарочито ако и када жели да буде васељенска. Сама реалност предања, жива и органска реалност која манифестује присуство Духа у Цркви, а самим тим и њено *јединство*, не може се у потпуности разумети ако се не направи јасна разлика између њега и свега онога што ствара нормалну *различитост* унутар једне Цркве. Разлучити свето предање од људских предања која често настоје да га монополизују, је заправо неопходан услов његовог очувања, јер када се једном скамени у формама одређене културе, оно не само да искључује друге и издаје католичанскост Цркве, већ се и идентификује са пролазном и релативном стварношћу и долази у опасност да исчезне заједно са њом.”

И у осталим богословским студијама из ове књиге аутор свог читаоца мудро и трезвено позива на стваралачки пут патристичког богословствовања, и избегавање понављања окошталних формула, ма одакле оне долазиле, које под маском одбране православлa представљају његово суштинско изневеравање, јер предањски живот (и одговарајуће богословствовање), како читамо у овој књизи, „подразумева да подражавамо оце у њиховом креативном делу расуђивања.”

Никола Миловић, протојереј

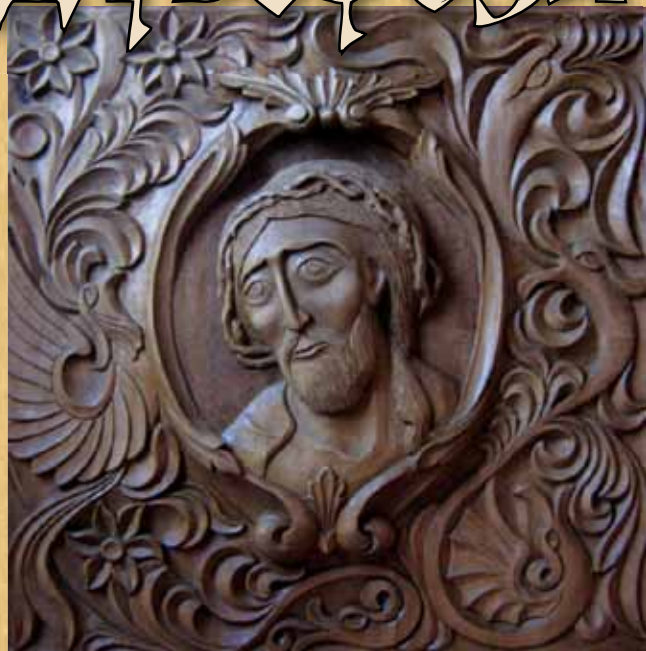


Драган Манделц

ИЗЛОЖБА ДУБОРЕЗА

У Центру за културу у Младеновцу од 27. децембра 2008. до 10. јануара 2009. одржана је изложба дубореза Драгана Манделца, а у оквиру настојања ове културне институције да перманентно представља својој публици, између осталог, и ауторе који се баве црквеним и традиционалним уметничким формама.

Драган Манделц је млад уметник који се професионално дуборезом бави већ преко десет година. Своје радове је више пута излагао на значајним и престижним групним изложбама по многим местима у Србији, а радови му се налазе у многим приватним колекцијама како у земљи тако и иностранству. Урадио је велики број иконостаса и делова црквеног мобилијара за храмове Српске православне Цркве, такође и у Србији али и у иностранству (махом САД), међу последњим радовима су грбови на вратима храма Христа Спаса у Подгорици.



Изуломање

СМЕЛОСТ СЛОБОДЕ

Угледни и изузетно поштовани хришћански (православни) мислилац, професор париске православне академије Светог Сергија, Оливије Клеман (Olivier Cément) упокојио се у јануару ове године, у 88. години живота. Након учешћа у француском Покрету отпора и значајног философског образовања, у тридесетој години живота прима православље, након чега се укључује, заједно са великим руским теолозима, у мисију ширења православља на Западу. Поред тога што су неки његови текстови превођени код нас, познат је и његов дијалог о светом Марку Ефеском са владиком Атанасијем Јевтићем



едно постидеолошко хришћанство требало би енергично да објави: *Бог је слобода човека*. Када Бог не би постојао, човек би био само безначајан фрагмент друштва и васељене, и у том случају би над нама безнадежно владали закони нужности, судбине из грчке трагедије, гвоздени закони неуспеха и пропасти. Ако би Бог постојао, али у облику небеског деспота који суверено располаже нама, у том случају човек не би био ништа друго до роб – без другог излаза сем побуне, луциферске или прометејске.



Али, Бог који нам се открива у Исусу Христу јесте распета љубав и ослободилац. Достојевски је у *Легенди о Великом Инквизитору* показао да нас Христос позива на слободу вере. Инквизитор – тај симбол тоталитаризма и истовремено нашег хедонистичког nihilизма – желећи да се наруга Христу у ствари га слави као темељ истинске слободе: „Уместо тврдог старог закона, човек од сада треба слободним срцем да разликује добро и зло, имајући као водича једино твој лик.“ И тај лик, који је у ствари његов модел, буди у човеку занос ослобођене слободе. „Срце (Христово) је успламтело љубављу. Из његових очију избија снага која зрачи и распаљује љубав у срцима.“ Јер он „жуди за слободном љубављу, а не за послушним радњама престрашеног роба“. У Гетсиманском врту и на Голготи, он заснива самим собом, својом људскошћу која је и наша, он свима, дакле, нуди истинско призвање човека – да буде „дете жртве и слободе“. Да, ми смо најзад сло-

бодни, јер откривамо како смо од почетка вољени, и вољени заувек, вољени љубављу која је јача од смрти, јер ми зауврат такође можемо да волимо, заувек. Тако, са смелошћу и слободом, ми стрпљиво постајемо делатници људског заједништва и космичког преображаја.

Слободан и нови живот Црква нам нуди кроз Реч и светотајинства, и ми смо заиста у прилици да на ту понуду одговоримо, да допустимо да у нама расте, да у нама сазрева кроз оживљујућу аскезу. Одбацујући мртву љуштуру, скидајући маске и улоге: а ако иза свега тога изгледа да нема *ничега*, допустимо да Христос сиђе у то ништавило како би га испунио својим огњем. На тај начин, постепено, прелазећи од психолошког *ја* ка једном *ја* заиста личном, лик Божији магнетизовао је *ја својим* моделом који превазилази детерминизам и условљеност овога света не би ли их преобразио и интегрисао – ослободио из њих жељу која је погрешно уложена у илузорну идолатрију, и вратио јој спонтаност жудње. Уздигао га „у страху и дрхтању“ – ка Богу и ка ближњему.

Христос нам показује како је истинска слобода „послушност до смрти, до смрти на крсту“ (Фил 2, 8), а ова послушност Христова не значи никакву субординацију, никакво уништавање слободе дејством некакве спољашње власти, него, напротив, размену љубави између Оца и Сина. Због тога у Цркви слобода треба да буде поверење, служба и, ако можемо тако да кажемо, послушност свих свима. Хришћанин стиче своју слободу постајући „слуга Христов“, слуга који је позван да постане пријатељ: „Не називам вас више слугама него пријатељима“. Тиме хришћанин постаје слуга, а можда једног дана и пријатељ свога брата, јер „после Бога, ти свога брата треба да сматраш својим Богом“ – каже једна стара манастирска изрека. Овде се слобода састоји у томе да се цео живот потчини како би цео узрастао. То значи желети другост другога као што ју је Христос желео: све до крста.

Послушање, у једној аскетској перспективи, захтева *пархесију*, поверење, поверавање себе неком ко нас поштује, ко нас прихвата и кога видимо да је више напредовао на жељеном путу. Послушање је добровољно усиновљење једном „духовном оцу“ кроз кога се пројављује ослобађајуће очинство Бога – Духодавца. Циљ је да постепено постанемо способни за слободу у пуном смислу одговорну, ону о којој се може рећи: „Љуби и чини све што желиш“.

Хришћанство, дакле, треба да буде Дух који оживотворава, слобода која је одговорна и стваралачка. Циљ Цркве, Матере-Цркве, јесте да на свет донесе људе ослобођене тако да могу међу људима поново да пронађу љубав, лепоту, културу. Све то се може сажети у речи: непоседовање, унутрашње сиромаштво, смелост светости.

Истинска слобода се остварује у облику сиромаштва, јер је она жудња за другим, поштовање његове другости, прихваћени ризик његовог удаљавања и одбијања. „Свака велика љубав је нужно распета“, рекао је Павле Евдокимов. Сиромаштво представља прелаз од једног ја које поседује коначност – и ово присвајање гуши и уништава свој објект – ка једном ја које је развлашћено и окренуто бесконачности – и ова развлашћеност је дарезљивост бића, умножавање живота.

Развлашћеност се пре свега односи на ствари. Ствари се мање користе него што се сагледавају у празновању њихове лепоте и прихватању њиховог присуства. Развлашћеност у односу на ствари нас ослобађа похлепе, као би од нас учинила добре вртларе, праве уметнике – треба тражити у правцу једне поетике ствари – добре певаче *Песме творевине*. Суштински став данашњице, који не би требало да буде само став појединца него читаве наше цивилизације, ако желимо да сачувамо нашу земљу од уништења природне средине и „нуклеране зиме“!

Развлашћеност, међутим, вреди пре свега у односу према другима. Човек који је лик Божији не може бити објект: ни трговинске манипулације, ни манипулације генетичке. Не можемо скотомизовати ни његово рођење ни његову смрт – јер је он створен да би се родио и умро у љубави. Само безусловно поштовање омогућава да га прихватимо као некога кога не можемо имати и ко се *открива*. Свети Серафим Саровски је поздрављао људе речима: „Радости моја, Христос васкрсе!“ Јер, ако је Христос васкрсао, ми више нема чега да се плашимо, ми избегавамо замку нарцизма, посесивности, како бисмо слободно и радосно прихватили другог у свој његовој слободи. Желео бих да завршим два примера: примером људске љубави и примером културе.

Наша епоха је, кажу, „дедраматизовала“ сексуалност. То се данас зове сексуална слобода, а што у ствари није ништа друго до сведозвољеност. Игра сведозвољености на дужи рок растаче човека, тупи његову осетљивост за тајну личности. Постоји опасност да се морално унакази случајни партнер који је осетио да се у њему рађа трајна љубав. Сексуалност данас треба да пронађе своју изгубљену тајну: не тајну страха или одбојности, него тајну заједништва; тако да у њој сексуалност као таква више не постоји, да остане само укус који имају две душе које се суређу, јер је човек, каже Библија, једна „жива душа“. Истинска слобода је овде „целомудреност“, то јест интеграција, у односу који је заиста личан, свеколике огромности живота, огромности која би иначе остала хаотична. Интеграција, уједињење. Хришћани треба да подсети на смисао љубави, на њену имплицитно религиозну намену. Треба да по-

могну човеку да постане личност са слухом за другог, слухом за живот. Треба да помогну да се осети како је таква љубав обавезно и плодна, да се из те плодности рађа дете које је узајамна помоћ, узајамни подстицај на стваралаштво.

Други ћу пример узети из подручја културе. Ту се могу разликовати три етапе. Архаична друштва, као и друштва средњег века, хришћанска друштва, представљају једну ауторитарну фузију религиозног и културног момента. Затим, почевши са Ренесансом, у извесној опијености слободом, дешава се еманципација различитих сектора културе. Тада су остварена, и развијају се све до данас, изузетна достигнућа која одражавају клерикалне контроле над културом никада не би дозволило. Али се истовремено десило распад, или исцрпљење, било због незнања или због одбијања духовности – „смрт човека“ након „смрти Бога“ – и постоји опасност да се све то заврши једном науком и једном влашћу без крајњег циља, једном слободом биз садржаја.

Отуда потреба за трећом етапом, која је уједно и наш задатак: запалити, ражарити огњиште из кога ће скромно избијати пламен који шири уједињујућу светлост. Никакву власт и моћ, него продубљивање слободе, све до крајњих питања: ово неочекивано осветљење, предложено на најједноставнији начин – „Дођи и види“ – само светлост може обезбедити, једна светост отворена за сву сложеност живота у свету, једна светост преображења.

Највеће и још недовршено откриће нашег трагичног века је недовојиво једно од другог откриће *личности и слободе*. Личност је јединствен начин на који је свако од нас позван да оствари постојање човечанства – путем даровања и заједништва. Личност је љубав и слобода. Она је лик Божији који је васпоставио Христос, и који смо ми позвани да остваримо тако што ћемо се отворити за благодат Духа. Крајња слобода личности је заснована на победи Христа над смрћу, победи која нашу стрепњу претвара у поверење, а агресивност у силу стварања. Првих векова наше ере хришћане су називали „они који се не боје смрти“. Данас, сми смо сви опседнути осећањем ништавила. Ништавило као да је избило на површину историје. Оно окружује нашу цивилизацију. Ми смо сви, као Тереза од Лизјеа за време последњих месеци живота, смештени „за трпезом грешника“; она је хтела рећи: за трпезом ништавила. Слобода се састоји у томе да се подсетимо како је Неко стао између нас и ништавила, да се подсетимо како распети Бог, ако ми то хоћемо, може поново да створи људску историју полазећи од тог ништавила коме наша трагична слобода даје парадоксалну чврстину. У овом свету у коме се нападно ништавила пројављује кроз вишеструкост страхова – „ужаси двехиљадите године“ – молимо да се ослободимо страха, што значи да постанемо заиста слободни, то јест способни да волимо. Данас најљућа слобода тражи крајње прекорачење, прекорачење смрти, и Христос је тај који јој га нуди. Данас, слобода се зове Васкрсење.

Превео с француског Павле Рак



СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2008 до 31. јануара 2009. године:

ОСВЕТИТИ:

Палионицу свећа при храму Свете Петке у Поточју, Арх. нам. темњишко, дана 25. јануара 2009. године (Ебр. 157/09).

Темеље за парохијски дом при храму Светог Василија Великог у Маршићу, Арх. нам. лепеничко, дана 14. јануара 2009. године (Ебр. 158/09).

РУКОПРОИЗВЕСТИ У ЧИН ЧТЕЦА:

Господина Миломира Стефановића из Крагујевца (Ебр. 159/09).

ОДЛИКОВАТИ:

Орденом Војда Карађорђа

Господина Љубишу Маринковића из Крагујевца (Ебр. 1850/08).

Архијерејском грамотом захвалносћу

Госпођу Јованку Вељковић из Раче (Ебр. 1854/08).

ПРИЧИСЛИТИ:

Бакон Александра Сенића, професора Богословије Светог Јована Златоуста у Крагујевцу, братству храма Светог великомученика Димитрија у Сушици, Арх. нам. крагујевачко (К Ебр. 1933/08).

КАЗНИТИ:

Протојереја Јована Милошевића, пензионисаног пароха бањевачког у Бањевцу, Арх. нам. беланичко, забраном свештенослужења са 2. децембром 2008. године (К Ебр. 1775/08).

Протојереја Јована Милошевића, пензионисаног пароха бањевачког у Бањевцу, Арх. нам. беланичко, забраном свештенослужења са 2. јануаром 2009. године (Ебр. 1/09).

УКИНУТИ КАЗНУ:

Протојереју Јовану Милошевићу, пензионисаном пароху бањевачком у Бањевцу, Арх. нам. беланичко, забрану свештенослужења са 1. јануаром 2009. године (Ебр. 1928/08).

Протојереју Јовану Милошевићу, пензионисаном пароху бањевачком у Бањевцу, Арх. нам. беланичко, забрану свештенослужења са 1. фебруаром 2009. године (Ебр. 110/09).

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ:

Протојереј-ставрофор Драгутин Поповић, пензионисани парох дубочки, Арх. нам. беличко (Ебр. 1823/08).



СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2008. до 31. јануара 2009. године

ДЕЦЕМБАР 2008:

1. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац.

2. децембар 2008:

Посетио, на позив генералног директора Владимира Јовичића, РЕИК *Колубару* и присуствовао пуштању у саобраћај локомотива за превоз угља;

Посетио манастир Драчу ради обезбеђивања новог иконостаса.

3. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Служио бденије у манастиру Каленићу.

4. децембар 2008 – Ваведeње:

Служио свету архијерејску Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом манастирске славе;

Посетио сестринство манастира Прерадовца;

5. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац.

6. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Посетио Богословију Светог Јована Златоустог у Крагујевцу и присуствовао наставним часовима.

7. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светог Илије у Бањи;

Посетио манастир Брезовац ради надгледања текућих радова;

Посетио родну кућу у Блазнави архимандрита Алексеја Јовановића, бившег игумана манастира Студенице;

Примио Господина Хрисостома, епископа жичког.

8. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Посетио протојереја ставрофора Драгослава Сенића поводом крсне славе;

Посетио цркву Свете Петке у Смедеревској Паланци;

Посетио цркву Светог архангела Гаврила у Баничини ради надгледања текућих радова.

9. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;



Одржао састанак са братством Старе цркве у Крагујевцу;

На Медицинском факултету у Крагујевцу пререзао славски колач;

Служио опело у селу Крћевцу покојној Љубинки, мајци Милосава Петровића, ктитора конака манастира Брезовца.

10. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

У цркви у Барајеву састао се са инжењерима ради договора о изградњи пода трпезарије у новом Владичанском двору.

11. децембар 2008.

Одржао више састанака у Патријаршији СПЦ.

12. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Учествовао у прослави стоседамдесетпетогодишњице Прве крагујевачке гимназије.

13. децембар 2008:

Саслуживао на светој архијерејској Литургији у храму Светог Андреја Првозваног – Дворској капели у Београду и посетио принца-престолонаследника Александра Карађорђевића поводом крсне славе.

14. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у храму Свете Тројице у Пајазитову.

15. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Постио цркву Свете Недеље у Десимировцу ради одређивања распореда живописа.

16. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Учествовао у прослави Дана Економског факултета у Крагујевцу.

17. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима;

Посетио сестринство манастира Благовештења Рудничког у којем је подигнута нова манастирска капија.

18. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио сестринство манастира Драче у којем је постављен нови иконостас.

19. децембар 2008 – Свети Никола Мирликијски:

Служио свету архијерејску Литургију у манастиру Грнчарици и пререзао славски колач поводом манастирске славе;

Посетио сестру Мару у Ариљу поводом крсне славе.

20. децембар 2008:

Посетио сестру Раду у Шимановцима поводом крсне славе;

Посетио у Београду Зорана Томића поводом крсне славе;

Посетио у Крагујевцу протојереја ставрофора др Зорана Крстића поводом крсне славе.

21. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у Светоархангелском манастиру Брезовца.

22. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима;

Председавао у манастиру Тресијама седници Одбора за прославу седамстогодишњице заснивања манастира;

Примио Борислава Јелића из Смедеревске Паланке.

23. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Примио директора Завода за заштиту споменика културе у Крагујевцу.

24. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима.

25. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима;

Посетио Господина др Игнатија, епископа пожаревачко-браничевског.

26. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Председавао састанку са архијерејским намесницима Епархије.

27. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Примио Радишу Пљакића, потпредседника Епархијског савета.

28. децембар 2008 – Материце:

Служио свету архијерејску Литургију у Старој крагујевачкој цркви и одликовао Љубишу Маринковића Орденом Војда Карађорђа.

29. децембар 2008:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Осветио у Смедервској Паланци кућу Борислава Јелића.

30. децембар 2008:

Рад у Патријаршији СПЦ.

31. децембар 2008.

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац.

ЈАНУАР 2009:

1. јануар 2009:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Примио братство Саборне цркве у Крагујевцу;

Рад у Епархијској канцеларији.

2. јануар 2009:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима;

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио са Господином др Игнатијем Господина Пахомија, епископа врањског, поводом крсне славе.

3. јануар 2009:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светога Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Рад у Епархијској канцеларији;

Учествовао на бденију у Саборној цркви у Крагујевцу.

4. јануар 2009 – Оци:

Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Поделио деци поклоне поводом празника Оци.

5. јануар 2009:

Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;

Рад у Епархијској канцеларији.



6. јануар 2009 – Бадњи дан:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;
Примио представнике градских медијских кућа ради саопштавања Божићне посланице.

7. јануар – Божић:
Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
Примио, поводом Божића, свештенство Крагујевачког и Лепеничког архијерејског намесништва.

8. јануар 2009 – Сабор Пресвете Богородице:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светог Пантелејмона у Станову – Крагујевац.

9. јануар 2009 – Свети архиђакон и првомученик Стефан:
Служио свету архијерејску Литургију у Светогеоргијевском манастиру Ђелије и пререзао славски колач јеромонаху Макарију – игуману манастира;
Посетио протојереја ставрофора Војислава Одавића поводом крсне славе;
Посетио у Лазаревцу Драгана Славковића поводом крсне славе.

10. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио протојереја Александра Станковића поводом крсне славе;
Учествовао на бденију у Саборној цркви у Крагујевцу.

11. децембар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у манастиру Дивостину.

12. јануар 2008:
Рад у Епархијској канцеларији;
Примио инжењере из Београда поводом радова на поду трпезарије Владичанског двора.

13. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светог Пантелејмона у Станову – Крагујевац;
Примио директоре РЕИК-а *Колубара*.

14. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у храму Светог Василија Великог у Маршићу, осветио темеље за нови парохијски дом и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

15. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у манастиру Денковцу поводом имендана игумана Серафима;
Посетио у болници Андрију Стефановића након операције.

16. јануар 2009.
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

17. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у Крагујевцу;
Примио др Радета Николића;
Посетио, са братом Милијом и унукама Маријом и Светланом, цркву на Опленцу и Карађорђеву цркву у Тополи.

18. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију и водоосвећење у манастиру Прерадовцу;
Посетио, са братом Милијом, манастир Каленић;
Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

19. јануар 2009 - Богојављење:
Служио свету архијерејску Литургију и водоосвећење у Саборној цркви у Крагујевцу;
Благословио пливање за Часни крст на Шумаричком језеру у Крагујевцу;
Учествовао на бденију у Саборној цркви у Крагујевцу.

20. јануар 2009 – Сабор светог Јована Крститеља:
Саслуживао Господину Хрисостому, епископу жичком, на Литургију у манастиру Жичи и пресекао му славски колач поводом крсне славе;
Посетио Господина др Иринеја, епископа новосадско-бачког поводом крсне славе;



Посетио протојереја ставрофора Зарија Божовића поводом крсне славе.

21. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светог великомученика Лазара Косовског у Белошевцу – Крагујевац.
Рад у Епархијској канцеларији;
Примио Драгана Јововића („Таково осигурање“) и Драгана Вуковића из Краљева;
Примио протојереја Милисаву Симића, пароха у Копљарима, и донатора иконостаса за цркву Свете Анастасије у Копљарима.

22. јануар 2009:
Учествовао у седници Светог архијерејског синода СПЦ;
Посетио др Радета Николића поводом крсне славе.

23. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

24. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и крстио малог Јована из Крагујевца;
Посетио, са Господином Јованом, митрополитом скопским и Господином др Игнатијем, епископом пожаревачко-браничевским, Господина Хрисостома, епископа жичког;
Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

25. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Поточцу и у склопу Литургије крстио малог Петра, сина надлежног свештеника Радована Газдића; осветио капелу за паљење свећа у Поточцу;



Посетио предузеће Еуро-керамика у Параћину.
26. јануар 2009:
Рад у Епархијској канцеларији;
Служио бденије у цркви Светих апостола Петра и Павла у Јагодини;
Учествовао на Светосавској академији у Јагодини;
Учествовао у програму јагодинских телевизијских станица поводом прослављања Светог Саве.
27. јануар 2009 – Свети Сава Српски:
Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
Пререзао славске колаче у Првој и Другој крагујевачкој гимназији, као и у Основној школи *Свети Сава* и Културно-уметничком друштву у Крагујевцу.
28. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Светог кнеза Лазара Косовског у Белошевцу – Крагујевац;
Учествовао на предавању професора Православног богословског факултета у Београду монаха Давида (Перовића) и Богдана Лубардића о српској теологији XX века у Духовном центру Саборне цркве *Крагујевачки новомученици*.
29. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;
Председавао седници Одбора за прославу седамстогодишњице заснивања манастира Тресија;
Посетио епархијску кућу и имање у селу Бабама;
Примио Марију Петровић из Краљева.
30. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у цркви Свете Петке у Виноградима – Крагујевац;
Посетио, у пратњи Радише Пљакића, потпредседника Епархијског савета, предузеће *Флорерс* у Дивостину.
31. јануар 2009:
Служио свету архијерејску Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
Примио адвоката Драгомира Брашића.



Александар Сергејевич Пушкин

ОЦИ ПУСТИЊАЦИ И ЖЕНЕ НЕПОРОЧНЕ

Оци пустињаци и жене непорочне,
Да би срцем узлетели у пределе небесне,
Да би срце окрепили за буре и битке земне,
Саставише многе молитве божанске;
Али ни једна од њих неће ме ганути,
Тако ко она, коју јереј понавља
У жалосне дане Великога поста;
Најчешће ми она на усне долази
И палог крепи невидивом силом:
Владаре дана мојих! дух лењости чамне,
И властољубље, те змије притајне,
И празнословља, не дај души мојој –
А дај ми, да видим, о Боже, грехе своје,
Да брат мој од мене не прими суд,
И дух смирења, и трпљења, и љубави,
И целоумља, у срцу ми оживи.

Превео с руског Милутин Петровић



ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЊИ У ЦЕЉА»

КРСТ - ЗНАК ХРИШЋАНА

Када погледамо знак крста одмах уочавамо да он има своју хоризонталну и своју вертикалну линију. Могло би се рећи да хоризонтална крста представља љубав према људима, према целом створеном свету, животињама, биљкама, природи, планети земљи. По хоризонтали се чине напори за сређивање и улепшавање света.

По вертикали човек тежи Богу који је све створио и чини напоре да досегне до савршеног Царства Небеског које му је Бог понудио.

Син Божији, Исус Христос је и Бог и човек. Из љубави према људима допустио је да буде жртвован на крсту који је тада био само средство мучења. Крст је од тада постао спасоносан, јер је Син Божији, после смрти на крсту, васкрсао и тиме целом људском роду припремио победу над смрћу.

Син Божији носио је свој крст на леђима до места на којем су га разапели и на ком је умро. Сваки човек који верује у Сина Божијег носи свој невидљиви крст преко којег учествује у његовој жртви. Свачији крст је различит и одговара баш своме носиоцу. Нечији је тежи, нечији је лакши. То јест, неко кроз живот пролази мучећи се више, неко мање. Неко, иако има тежак крст, носи га достојанствено, чак и радосно, зато што је пун љубави и вере у Бога и васкрсење које нам је Бог обећао. Неко пак, рођен и под сасвим лаганим крстићем и не види пред собом радост него само муку.

Хришћани живе под знаком крста, јер не желе да одустану ни од вертикале ни од хоризонтале живота. Ни од Бога ни од света. Они који живе под знаком крста знају да је љубав могућа само ако смо спремни да се у животу жртвујемо за друге, а не само да себе стављамо испред свега.

И ти имаш свој крст који је неодвојив од питања: «Ко сам ја?»

Крст је знак Небеског Царства, знак под којим се свет претвара у простор Божијег присуства. Кад начинимо крсни знак, прекрстимо се, на најбржи могући начин стављамо себе под Божију заштиту. Крст се, као знак хришћана, може видети свуда у цркви. Где год се окренеш, видећеш понеки крст – у свештениковој руци, на врху иконостаса, на фрескама, на иконама, свуда.



БАДЊАЧЕ, БАДЊАЧЕ

Ој, бадњаче, бадњаче,
ти наш стари рођаче, добро си нам дошао
и у кућу ушао,
мили српски бадњаче,
ти наш стари рођаче.
Бадњачње, бадњаче, рођаче, рођаче.

Доносиш нам много среће,
сваког добра пуне вреће.
Ти нам Христа објављујеш,
Њега славиш и казујеш;
мили српски бадњаче,
ти наш стари рођаче.
Бадњаче, бадњаче, рођаче, рођаче.

Кол`ко, кол`ко варница,
тол`ко, тол`ко срећица,
и толико оваца, и толико јањаца,
мили српски бадњаче,
ти наш стари рођаче.
Бадњаче, бадњаче, рођаче, рођаче.

Христос нам се родио,
у пећину спустио,
да свуд љубав посеје,
и озебле огреје;
мили српски бадњаче,
ти наш стари рођаче.
Бадњаче, бадњаче, рођаче, рођаче.



Марина Илић ученица првог разреда, Грошница



БОЖИЋ, БОЖИЋ

Божих, Божих, благи дан,
благог Христа рођендан,
Божих, Божих светли дан
сав светлошћу обасјан.

Дјева Христа родила,
пеленама повила,
у пећини Христос спи,
Света Дјева над њим бди.

Слама лепо мирише,
Богомајка уздише,
У том звезда засија,
пећина се загрија.

Анђели се спустише,
пастирима јавише:
Весел`те се сви ноћас,
роди нам се Христос спас!

Кад то чили пастири,
срце им се умири,
па кликнуше сви у глас:
Нек се слави Христос спас!

Нек мир свуда царује,
нек се срце радује,
нек се свако поправља
и Господа прославља.

Па, гле и ми Српчићи,
к`о сребрни звончићи,
Богомајку хвалимо,
Христа Бога славимо.

Божих, Божих благи дан,
благог Христа рођендан,
Божих, Божих светли дан,
сав светлошћу обасјан!



МОЛИТВА СВЕТОГ САВЕ



Пред престолом Свевишњега
Свети Сава Бога моли,
Бога моли, сузе рони
И овако он говори:

«Род је српски, драги Боже,
у последње дане ове
тешко теби сагрешио
од Тебе се отпадио.

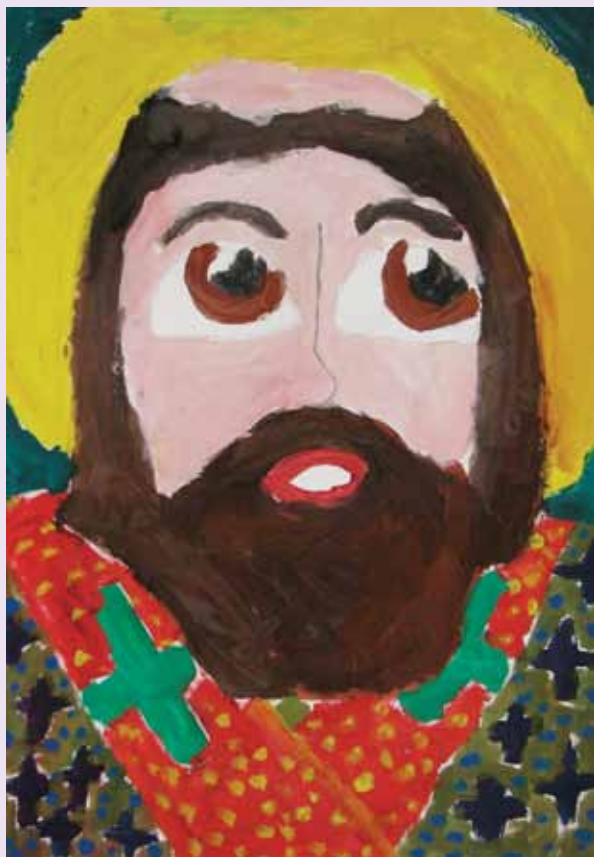
Али има јоште срца
која ти се, Боже, моле:
То су деца, деца српска,
она Тебе, Боже, воле.

Старији су занемогли
срцем својим отежали,
а деца су химне Теби
понајлеоше испојали.

И за њих се, Боже молим
- дај им Боже, снаге нове
да обнове Цркву српску
твоју славу на векове.»



Свети Сава, манастир Милешева, фреска



Милош Миловић, III разред, ОШ Момчило
Живојиновић, Младеновац, Свети Сава

СВЕТОМ САВИ

Свети Саво, наша славо,
Ти си увек наша нада,
па и онда кад највише
твоја српска Црква страда.

Вера наша, Црква наша
остала је увек иста –
она учи људе добру,
верно служи Бога Христа.

И Срби су твоји исти –
тебе славе, тебе воле,
и Господа свога служе
и Њему се увек моле.

РЕПОРТАЖА О МАНАСТИРУ ОСТРОГ



познаћу вас са једним прелепим, светим местом. У Црној Гори, између Подгорице и Никшића, налази се један од највећих српских манастира – Острог. У овом манастиру се налазе нетакнуте мошти светог Василија Острошког који чини да се хармонија и благостање при улазу у овај свети храм никада не изгубе.

Манастир изгледа величанствено. На самом врху манастира налази се један велики крст који светли у мраку. Никада лепши прозор нисам видела. Огромна стена је загрлила манастир баш као да га штити од свих опасности и зала.

Прво смо путовали комбијем. Два километра од манастира налази се табла на којој пише: «Ко крене овим путем, никада неће залутати.» Обичај је да онај ко долази први пут иде два километра пешке. Ходали смо боси пратећи пламтећи крст који нам није дозвољавао да се изгубимо. Када смо дошли, љубазни монаси су нам пожелели добродошлицу. Преспавала сам на тераси манастира под отвореним звезданим небом, као и стотине људи који су се ту нашли. Посматрала сам звезде и била неописиво срећна што се налазим на оваквом месту. Осећала сам се тако сигурно, тако безбедно, и све бриге су нестале.

Ујутру смо устали рано и отишли на Свету литургију. Многе бебе су тог јутра биле крштене, а болесни и инвалиди су устајали пред мојим очима захваљујући великој милости светог Василија. Тог јутра сам се молила за здравље моје породице, мојих другова, наставника и свих добрих људи овога света.

Велико узбуђење сам осетила пришавши да пољубим мошти тако великог човека, тако великог борца за нашу веру и за наше људе, светог Василија, који мртав значи више него неки живи без имало срца. Уживала сам слушајући приче о великим чудима и добрим делима великог Свеца чије мошти никада неће сатрунути и увек ће значити добро српском народу.

У манастиру сам купила разгледнице, књиге, крстиће, бројанице и још много тога што ће ме подсећати на најлепши дан и ноћ у мом животу. На поклон сам добила свету воду и лековито уље које лечи сваку болест, било душевну или телесну. У доњем манастиру сам срела монахињу која ми је поклонила једну прелепу књигу која ће ме заувек подсећати на овај диван тренутак.

Покушала сам да вам пренесем делић атмосфере и прелепих утисака, али верујте ми, праву слику можете доживети само ако пођете сами у овај Божији дом.



Кристина Рутовић, ОШ «Свети Сава», Аранђеловац

Фото репортажа



ИЗ ПЕТОПИСА...
бадњи дан у крагујевачкој саборној цркви

Каленик

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ



ускоро:

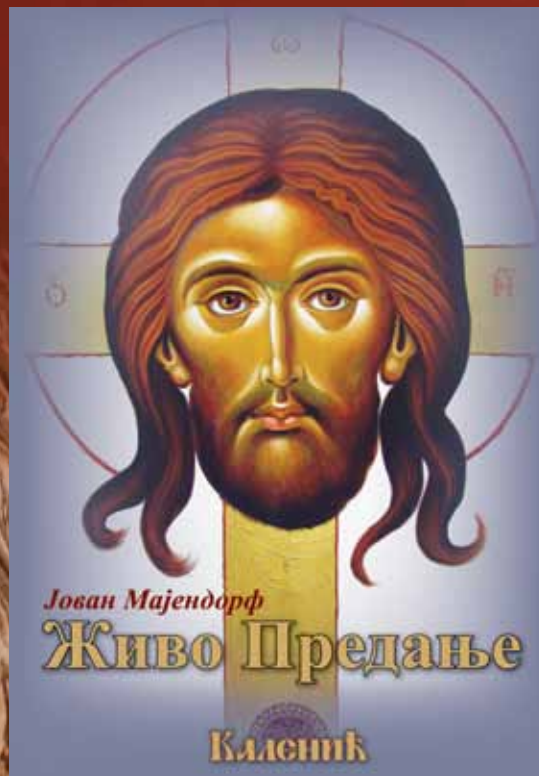
Сергеј Фирсов

**РУСКА ЦРКВА
УОЧИ ПРОМЕНА**

*крај деведесетих година
XIX века - 1918. година*

Свети Теофан Затворник

**ТУМАЧЕЊЕ
ПОСЛАНИЦА СВЕТОГ
АПОСТОЛА ПАВЛА
ФИЛИПЉАНИМА И
ФИЛИМОНУ**



НОВА ИЗДАЊА